

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1955

ANDRA KAMMAREN

Nr 13

13—15 april

Debatter m. m.

Onsdagen den 13 april

	Sid.
Familjerådgivning	5
Interpellation av herr Ericsson i Näs ang. de minskade perioderna för arrende av ecklesiastik mark	9

Fredagen den 15 april

Svar på frågor av:

herr Nihlfors ang. förvarandet av för tjänstebruk avsedda militära instruktioner	10
fröken Karlsson ang. skälen för höjningen av folktandvårdstaxan med 30 procent	11
Bidrag till Stockholms stad för byggande av småskola m. m.	15
Näringslivets lokalisering	16
Förhandlingar om igångsättande av tändsticksproduktion i Torps- hammar	19
Industri i Byske	20
Lagfäst rätt till arbete	23
Ändrad lydelse av 12 § lagen om semester	25
Ändringar i semesterlagstiftningen	28
Anslag till lappfogdarna m. fl.	38
Interpellation av herr Gustafsson i Skellefteå ang. omläggning av fa- miljebostadsbidragen till egnahemsägare	40

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 13 april

Jordbruksutskottets memorial nr 8 ang. lån från fiskerilånefonden	3
— nr 10, ang. d:o	3
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 13, ang. boxningens skade- verkningar	4
— nr 14, ang. familjerådgivning	5

Fredagen den 15 april

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, om ändrad ordning för beräk- ning av antalet elektorer vid förstakammarval	14
--	----

	Sid.
<i>Sammansatta konstitutions- och första lagutskottets</i> utlåtande nr 1, om särskilt resningsinstitut	14
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 64, om driften av Svenska textilforskningsinstitutet m. m.	14
— nr 65, ang. dispositionen av anslag under ecklesiastikdepartementet m. m.	14
— nr 66, ang. lärarhögskolan i Stockholm	15
— nr 67, ang. anstånd för Stockholms stadsmission med lån	16
— nr 68, ang. dispositionen av visst äldre reservationsanslag, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde	16
— nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av anslag under inrikesdepartementet	16
— nr 70, om förbättrad kameral revision	16
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 14, ang. näringslivets lokalisering	16
— nr 15, ang. tändsticksproduktion i Torpshammar	19
— nr 16, om industri i Byske	20
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 22, om lagfäst rätt till arbete	23
— nr 23, om ändring av lagen om kollektivavtal	25
— nr 24, om ändring i 12 § lagen om semester	25
— nr 25, ang. ändrad lydelse av 12 § lagen om semester m. m.	28
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 11, ang. försäljning av vissa kronoegendomar	37
— nr 12, ang. försäljning av fast egendom, m. m.	37
— memorial nr 13, ang. d:o	37
— utlåtande nr 14, ang. anslag till mindre bemedlades djursjukvård	37
— nr 15, rörande anslag till lappfogdarna m. fl.	38
— nr 16, ang. fiskodlingsanstalt i Tornedalen	40

Onsdagen den 13 april

Kl. 14.00

§ 1

Anställdes, jämlikt § 65 riksdagsordningen, omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 8 och 10 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringspropositioner i följande ordning, nämligen

1:a omröstningen (enligt jordbruksutskottets memorial nr 8)

Den som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen måtte besluta, att motionerna I: 80 och II: 105 icke må av riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den det ej vill röstar

Nej.

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren, med bifall till motionerna I: 80 och II: 105, beslutat att

1) medgiva att tills vidare från och med budgetåret 1954/55 ett belopp av 3 000 000 kronor må av Kungl. Maj:t årligen disponeras för lån från fiskerilånefonden; samt

2) till Fiskerilånefonden å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55 under kapitalbudgeten, statens utlåningsfonder, anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 83 Ja och 131 Nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankom-

met och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 71 Ja och 64 Nej, vadan, då därtill

lades andra kammarens röster eller ..... 83 Ja och 131 Nej, sammanräkningen visade ..... 154 Ja och 195 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

2:a omröstningen (enligt jordbruksutskottets memorial nr 10)

Den som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må

1) avslå motionerna I: 196 och II: 106, såvitt däri yrkats, att det belopp, som av Kungl. Maj:t årligen må disponeras för lån från fiskerilånefonden skall höjas till 3 000 000 kronor; samt
2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 196 och II: 106 i övrigt till Fiskerilånefonden för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor, röstar

Ja;

Den det ej vill röstar

Nej.

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att

1) med anledning av motionerna I: 196 och II: 106, såvitt nu är i fråga, medgiva att tills vidare från och med budgetåret 1955/56 ett belopp av 2 600 000 kronor må av Kungl. Maj:t årligen disponeras för lån från fiskerilånefonden; samt

2) med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 196 och II: 106 i övrigt till Fiskerilånefonden för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 91 Ja och 121 Nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 72 Ja och 63 Nej, vadan, då därtill

lades andra kam-	
marens röster	
eller	91 Ja och 121 Nej,
.....	<hr/>
sammanräkningen	
visade	163 Ja och 184 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 2

Justerades protokollen för den 29 och den 30 nästlidna mars samt den 1 innevarande april.

§ 3

Vid nu skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 160, med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick förslaget till lag angående ändrad lydelse av 17 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, till konstitutionsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

Härefter föredrogs var för sig följande propositioner; och remitterades därvid

till bankoutskottet propositionen nr 162, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning m. m.;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 169, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m. och

nr 170, angående Sveriges anslutning till deklaration om fortsatt tillämpning av tullkoncessioner inom ramen för allmänna tull- och handelsavtalet (GATT); samt

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 172, med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648) och

nr 174, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § 1 mom. och 8 § lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket.

§ 4

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den på kammarens bord ligande motionen nr 592, av fru *Johansson* i Skövde m. fl.

§ 5

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 1, statsutskottets utlåtanden nr 64—70, bankoutskottets utlåtanden nr 14—16, andra lagutskottets utlåtanden nr 22—25 samt jordbruksutskottets utlåtanden och memorial nr 11—16.

§ 6

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion angående utredning om boxningssportens skadeverkningar.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7

Familjerådgivning

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner om en utredning angående upprättande av en allmän familjerådgivning.

I de inom riksdagen väckta, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 62 av fru *Sjöström-Bengtsson m. fl.* och II: 77 av fru *Eriks-son* i Stockholm *m. fl.* hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära en utredning om upprättande av en allmän familjerådgivning, dess utformning och uppgifter.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med anledning av de likalydande motionerna I: 62 och II: 77, besluta att hos Kungl. Maj:t begära en utredning om upprättandet av en allmän familjerådgivning, dess utformning och uppgifter.

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Arrhén*, fru *Ewerlöf* och herr *Braconier*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att de likalydande motionerna I: 62 och II: 77 angående utredning om upprättandet av en allmän familjerådgivning, dess utformning och uppgifter måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservationerna anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

2) av herr *Lundström*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Det har ju rätt en allmän enighet i utskottet om att det behövs en sådan här allmän familjerådgivning. På den punkten har meningarna inte brutit sig. Däremot föreligger en reservation rörande behovet av en speciell utredning i nuvarande läge. Vi reservanter har ansett att barnavårds-kommittén, som nu behandlar likartade

frågor, har fått så vida direktiv, att kommittén har rätt att också taga upp dessa spörsmål. Under sådana förhållanden tycker vi att det är ganska meningslöst att tillsätta en särskild utredning.

Det har många gånger här i riksdagen i andra sammanhang påtalats att vi har i gång flera utredningar som egentligen sysslar med samma saker. Såvitt vi reservanter kan finna, föreligger en sådan risk beträffande denna fråga. Reservanterna är överens med utskottet om att familjerådgivningen bör ordnas så snart som möjligt och att åt denna familjerådgivning bör ges en vid ram, så att såväl barnavårds- som mödravårds- och abortfrågor kommer att innefattas i verksamheten. Vi har dock funnit att barnavårds-kommittén genom sitt tidigare arbete har de största förutsättningarna att diskutera och analysera detta frågekomplex.

Med hänsyn till detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr SVENSSON i Alingsås (s):

Herr talman! Det är riktigt som herr Braconier angiver, att det i sak inte föreligger några större meningsskiljaktigheter om familjerådgivningen. Vad uppfattningarna har skilt sig om inom utskottet är, huruvida den nu sittande barnavårds-kommittén har befogenhet att upptaga detta ärende utan nya direktiv. Utskottsmajoriteten har tolkat direktiven så, att det näppeligen med klarhet framgår, att barnavårds-kommittén har fått detta uppdrag. Direktiven föreskriver att utredningen skall uppmärksamma bl. a. gränsdragningen mellan socialvården och kriminalvården i fråga om ungdomsbrottsligheten, och den skall vidare uppmärksamma anstaltsvården, den enskilda och halvöppna vården och sådana åtgärder som sammanhänger med dessa spörsmål.

Utskottsmajoriteten har i utlåtandet förklarat, »att utskottet icke ansett sig

Familjerådgivning

ha anledning att taga ståndpunkt till frågan, huruvida här ifrågavarande utredningsuppdrag bör anföras en för ändamålet särskilt tillsatt, fristående kommitté eller icke». Utskottsmajoriteten anser det böra helt och hållet överlämnas till Kungl. Maj:ts avgörande, om någon ny kommitté skall tillsättas eller om den nu ifrågasatta utredningen skall uppdragas åt barnavårdskommittén. Vi förmodar att direktiven, om man väljer det senare alternativet, får göras mera fylliga.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herr Arrhén m. fl. avgivna reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8

Till bordläggning anmäldes

utrikesutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av protokoll upprättade den 14 juni 1954 av generalsekreteraren i Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) rörande vissa ändringar av konventionen den 7 december 1944 angående internationell civil luftfart;

sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner om en utredning angående justitiekanslersämbetets arbetsuppgifter och organisation;

statsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.,

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående nedläggande av garnisonssjukhuset i Skövde m. m. och nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1955/56 till yrkesundervisningen samt till folkbildningsåtgärder i övrigt m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckta motioner om utredning angående utbyggnad av näringslivet i det norrländska inlandet och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 30 maj 1952 (nr 325) med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckta motioner angående en översyn av lagen om sterilisering,

nr 24, i anledning av väckta motioner om viss ändring av lagen med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 5 april 1949 (nr 114) om val av borgmästare och rådman;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av väckta motioner om viss komplettering av lagen om förskottering av underhållsbidrag och

nr 27, i anledning av väckta motioner om viss ändring i lagen om förlängd semester för vissa arbetstagare med hälsovådligt arbete;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckt motion angående förflyttning av Söderbygdens vattendomstol,

nr 14, i anledning av väckta motioner om beredande av ersättning åt ägare

av marker, som översvämmas eller besväras av vatten från högre belägna markområden, m. m.,

nr 15, i anledning av väckta motioner om skyldighet för jägare att vara ansvarsförsäkrade och

nr 16, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 11 kap. vattenlagen, dels ock en i anledning av propositionen väckt motion; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om utredning angående orsakerna till den ökade brottsligheten.

§ 9

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 171, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, angående statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag under budgetåret 1955/56, dels ock i ämnet väckta motioner.

Vidare anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 174, angående val av fullmäktige i riksbanken med suppleanter; och

nr 180, angående val av fullmäktige i riksgäldskontoret med suppleanter;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 175, för herr Gustaf Filip Natan Kristensson att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 176, för herr Axel Ludvig Rubbestad att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 177, för herr Per Valfrid Åsbrink att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 178, för herr Gustaf Napoleon Kollberg att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 179, för herr Gustaf Sanfrid Elofsson att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken; och

nr 187, för herr Otto Ragnar Sundén

att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 181, för herr Erik Herman Kling att vara ordförande i riksgäldskontoret;

nr 182, för herr Erik Rudolf Hagberg att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 183, för herr Bernhard Näsgård att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 184, för herr Anders Sven Hedqvist att vara suppleant för ordföranden i riksgäldskontoret;

nr 185, för herr Gustaf Emanuel Birke att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret; och

nr 186, för herr Anders Petter Pettersson, att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret.

§ 10

Anmälades, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående ny strandskoning i form av en stenkaiv vid »Puckeln» i Norrström.

Denna anmälan bordlades.

§ 11

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 148, med förslag till lag om avstängning av domare,

nr 159, angående avgångsåldern för befattningshavare underkastade SPA-reglementet m. m.,

nr 165, med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.,

nr 167, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 maj 1952 (nr 317) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal,

nr 168, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister,

nr 171, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.,

nr 173, med anhållan om riksdagens

yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1954 vid dess sjätte ordinarie möte fattade beslut,

nr 175, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 8:o), 10:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt,

nr 176, med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 14 § vattenlagen,

nr 177, med förslag till lag om socialhjälp, m. m.,

nr 179, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 262) angående omreglering av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, m. m.,

nr 181, med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående vissa laga skiften i Kiruna stad,

nr 182, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen m. m.,

nr 183, med förslag till lag om ändring i sjölagen, m. m.,

nr 184, med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 1 och 4 förordningen den 15 november 1912 (nr 298) om provianteringsfrilager, m. m.,

nr 185, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.,

nr 186, angående särskilda ekonomiska förmåner åt övertalig personal vid Stockholms tygstation m. m. och

nr 187, med förslag till lag om ändring i 19 och 20 kap. föräldrabalken, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 12

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner:

nr 593, av herr *Cassel m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 124, angående inrättande av ett sjöfartsverk m. m.,

nr 594, av herr *Kollberg m. fl.*, lika-

ledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 124,

nr 595, av herr *Kollberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 125, angående anslag till kommerskollegium.

Vidare anmäldes följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 124:

nr 596, av herr *Johansson* i Öckerö m. fl.,

nr 597, av herr *Nyberg*,

nr 598, av herr *Andersson* i Ronneby m. fl. och

nr 599, av herr *Svensson* i Göteborg; i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 139, angående utbyggnad av yrkesutbildningen m. m. motionerna:

nr 600, av herr *Holmberg m. fl.*,

nr 601, av fröken *Karlsson*,

nr 602, av herr *Widén m. fl.*,

nr 603, av herr *Ohlin m. fl.*,

nr 604, av herr *Nygren m. fl.*,

nr 605, av fru *Andrén m. fl.*,

nr 606, av herrar *Adamsson* och *Nilsson* i Östersund och

nr 607, av herr *Birke m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 146, angående införande av ett andra program i den svenska rundradion samt anslagsbehovet för rundradioanläggningar under budgetåret 1955/56, m. m. motionerna:

nr 608, av herr *Rimmerfors*,

nr 609, av herr *Edberg m. fl.* och

nr 610, av herrar *Edström* och *Munk-tell*.

Slutligen anmäldes motionerna:

nr 611, av herr *Johansson* i Öckerö m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 158, med förslag till förordning angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m.,

nr 612, av herr *Hansson* i Skegrie m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 156, med förslag till lag angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m.; samt

nr 613, av herr *Hansson* i Skegrie, i

Interpellation ang. de minskade perioderna för arrende av ecklesiastik mark anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 172, med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648).

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 13

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Riksdagens Andra kammare

För bevistande av Interparlamentariska Unionens rådsmöte i Rom anholder undertecknad om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden den 13—19 april 1955.

Positano den 8 april 1955

Erik Hagberg

Denna anhållan bifölles.

§ 14

Justerades protokollsutdrag.

§ 15

Interpellation ang. de minskade perioderna för arrende av ecklesiastik mark

Ordet lämnades på begäran till

Herr ERICSSON i Näs (bf), som yttrade:

Herr talman! När löneboställe skall upplåtas på arrende till brukande, skall enligt gällande bestämmelser boställsnämnden hålla ekonomisk besiktning och därvid bestämma arrendevillkoren. I 27 § ecklesiastika boställsordningen stadgas: »Upplåtelse av löneboställe på arrende skall, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, ske på tio år i sänder.» Denna bestämmelse om en tioårig arrendeperiod har emellertid under senare tid i stor utsträckning frångåtts.

Detta synes särskilt gälla Göteborgs stift. Ifrågavarande stiftsnämnd har rekommenderat boställsnämnderna att tillämpa en femårig arrendeperiod. Naturligtvis är boställsnämnderna inte absolut bundna vid denna rekommenda-

tion, men den praktiska tillämpningen synes dock ha blivit den, att löneboställena i stiftet i regeln utarrenderas endast för en period av fem år. Som motivering för sin rekommendation har stiftsnämnden hänvisat till svårigheten att i nuvarande läge beräkna arrendet för så lång tid framåt som tio år. Det har också anförts, att lagen om nyttjanderätt till fast egendom inte föreskriver någon bestämd tidsperiod för arrenden.

Stadgandet i den ecklesiastika boställsordningen om att arrendeperioden skall fastställas för tio år i sänder måste anses syfta till att ge arrendatorn trygghet i nyttjanderätten till den mark, som han brukar. Om arrendeperioden, så som skett i Göteborgs stift, i strid mot den ecklesiastika boställsordningens bestämmelser minskas till fem år, betyder det givetvis för arrendatorn en osäkerhet och ovisshet, som är till förfång för hans yrkesutövning.

Det bör inte kunna råda någon tvekan om att den ecklesiastika boställsordningens stadgande i detta avseende måste vara avgörande. Ifrågavarande bestämmelse måste anses syfta till att för löneboställenas vidkommande ge arrendatorerna en trygghet, som inte föreskrives i den allmänna nyttjanderättslagen. Det har i den ecklesiastika boställsordningen förutsatts, att arrendeperioden skall kunna fastställas till kortare tid än tio år i sänder, när särskilda omständigheter så föranleder. Men detta synes mig dock inte kunna tolkas på det sättet, att som allmän regel skall kunna gälla, att perioden, såsom skett i Göteborgs stift, skall vara fem år. De särskilda omständigheter, varom talas i ifrågavarande paragraf av den ecklesiastika boställsordningen, kan inte gärna avse den allmänna svårigheten att för en tid av tio år beräkna arrendet.

Med anledning av vad jag här anförd anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen

Svar på fråga ang. förvarandet av för tjänstebruk avsedda militära instruktioner för ecklesiastikdepartementet få ställa följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat den minskning av arrendeperioderna vid utarrendering av ecklesiastik mark, som jag här redogjort för, och har statsrådet i så fall för avsikt att i anledning härav vidtaga åtgärder i syfte att få tillämpningen i överensstämmelse med vad som föreskrives i den ecklesiastiska boställsordningen?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Herr TALMANNEN anförde:

Jag får meddela, att kammarens nästkommande arbetsplenium äger rum fredagen den 15 april med början kl. 13.00.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.32.

In fidem
Gunnar Britth

Fredagen den 15 april

Kl. 13.00

§ 1

Svar på fråga ang. förvarandet av för tjänstebruk avsedda militära instruktioner

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **TORSTEN NILSSON**, som yttrade:

Herr talman! Herr Nihlfors har frågat mig om jag anser att de uppgifter, som i det senaste spionerimålet framkommit om förvarandet av vissa för tjänstebruk avsedda militära instruktionsböcker, ger anledning till åtgärder i syfte att bättre tillgodose säkerhetskravet.

Härpå kan jag svara följande.

De böcker som användes inom krigsmakten indelas med hänsyn till sättet för deras handhavande i dels hemliga böcker, dels böcker med påteckningen »Endast för tjänstebruk» samt övriga böcker.

Hemliga böcker skall förvaras i låst förvaringsrum av särskild beskaffenhet i enlighet med bestämmelserna i in-

struktionen för handhavandet inom försvarsväsendet av hemliga handlingar.

Den kategori militära instruktionsböcker, som herr Nihlfors närmast avsett med sin fråga, är sådana böcker som är försedda med påskriften »Endast för tjänstebruk». Enligt föreskrift i särskild generalorder (nr 4823/1949) skall de förvaras på ett så betryggande sätt som omständigheterna medger. Sådana böcker behöver alltså i allmänhet icke förvaras under lås. Böcker med påskriften »Endast för tjänstebruk» utlämnas endast till befattningshavare som för sin tjänst behöver taga del av deras innehåll. Utdelning av dylika böcker sker endast genom vederbörande regementschef (motsvarande chef) eller högre chef. Vid utdelning skall meddelande lämnas om de i generalordern angivna bestämmelserna för böckernas handhavande.

Lämpligheten i förhållande till tryckfrihetsförordningen av beteckningen »Endast för tjänstebruk» kan ifrågasättas. Böcker med denna påskrift är icke att betrakta som hemliga i tryckfrihetsförordningens mening. Och påskriften är icke medgiven om den avses inne-

Svar på fråga ang. skälen för höjningen av folktandvårdstaxan med 30 procent

bära att handlingen är hemlig. Militära instruktionsböcker tillhörande den nu ifrågasvarande kategorien tilldelas som regel ett stort antal befattningshavare inom krigsmakten. Även om det förekommer att dessa böcker innehåller uppgifter av hemlig natur, är det av praktiska skäl icke möjligt att hemligstämpla dem med därav följande stränga förvaringsregler. Enligt min mening ger emellertid vad som framkommit i det senaste spionerinålet anledning till åtgärder i syfte att bättre tillgodose säkerhetskravet. Närmast till hands ligger då att göra tilldelningen av dessa böcker mera begränsad. I så fall bör det nämligen vara möjligt att utfärda mera detaljerade bestämmelser än som nyss angivits för handhavande av böcker med påskriften »Endast för tjänstebruk». Frågan om möjligheten att begränsa tilldelningen är för närvarande föremål för undersökningar inom försvarsstaben. Tillgodoseendet av sekretesskraven måste härvid vägas mot önskemålet om att vederbörlig personal tilldelas de böcker, den måste känna till med hänsyn till sina krigsuppgifter.

Härpå anförde

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! Jag vill tacka för försvarsministerns svar på min fråga, speciellt är jag tacksam för att svaret visar, att man nu är beredd att ta under övervägande arrangemang som gör det möjligt att tillgodose säkerhetskraven på ett bättre sätt än vad som för närvarande har skett.

Jag fäste mig vid att försvarsministern tänkte sig en begränsning av utdelningen av dessa instruktionsböcker med påstämpligen »Endast för tjänstebruk». Jag tror det är ganska nödvändigt, ty efter vad som berättats mig skulle det t. o. m. ha hänt, att sådana böcker i vissa fall gått ut i en upplaga på 10 000 exemplar och till personer, som säkerligen inte alltid kan vara på

det klara med att vissa uppgifter i dessa böcker kan vara av sådan natur, att det skulle vålla stor skada för vårt land om de skulle komma i händerna på fientlig makt vid krigsfara eller krigstillfälle. Det är just på den punkten som det nuvarande systemet har blivit kritiserat, speciellt beroende på de spionmål som nyligen varit före, där det vid själva rättegångsförhandlingarna framgått, att det tydligen kunde finnas mycket betydelsefulla hemliga uppgifter och hemliga instruktioner i dessa böcker, som är utspridda på många händer och tillgängliga för många olika personer.

Jag tror att försvarsministerns löfte om en översyn av de nuvarande bestämmelserna kommer att lugna många reservofficerare och andra som har hand om dessa instruktionsböcker för tjänstebruk. Man har den sista tiden varit påtagligt orolig för att man kunde komma att ställas till ansvar för att man av alla möjliga praktiska skäl helt enkelt inte kan förvara dessa böcker så att inte någon obehörig, kanske av en ren slump, får del av böckerna.

Herr talman! Jag tackar än en gång för att försvarsministern här i dag velat ge till känna sitt intresse för att få en ändring till stånd, så att säkerhetsmöjligheterna beträffande dessa böcker blir bättre än de hitills har varit.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2

Svar på fråga ang. skälen för höjningen av folktandvårdstaxan med 30 procent

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND, som yttrade:

Herr talman! Fröken Karlsson har frågat mig om jag vill lämna andra kammaren en redogörelse för de skäl, som motiverar höjningen av folktandvårdstaxan med 30 procent.

I anledning härav vill jag meddela,

Svar på fråga ang. skälen för höjningen av folktandvårdstaxan med 30 procent att den höjning av folktandvårdstaxan, som genomförts fr. o. m. den 1 april 1955, tillkommit efter utredning, som verkställt inom medicinalstyrelsen under medverkan av representanter för landstingsförbundet, stadsförbundet och tandläkarförbundet. Utredningen visade, att en klyfta förelåg mellan huvudmännens kostnader för vuxentandvården och de inkomster, som erhöles genom taxan. För att taxan skulle medge att huvudmännens självkostnader täcktes — vilket hade varit avsikten vid folktandvårdens tillkomst — erfordrades enligt utredningen en genomsnittlig höjning av taxan med omkring 60 procent. För sådant fall ansåg emellertid utredningen det nödvändigt att det gjordes mera exakta beräkningar av varje enskild post i taxan. En dylik undersökning beräknades dock bli omfattande och tidskrävande. Med hänsyn till önskvärdheten att så snart som möjligt ernå en förbättrad kostnadsäckning föreslog utredningen en generell höjning av taxebeloppen med 35 procent. En sådan höjning ansågs icke behöva föregripa resultatet av den fortsatta utredningen.

Medicinalstyrelsen anslöt sig i princip till vad utredningen anfört och ansåg motiverat, att en uppräknings av taxebeloppen kom till stånd utan ytterligare dröjsmål. Styrelsen ansåg dock, att den allmänna procentuella höjningen borde begränsas till 30 procent. Vid remissbehandlingen av medicinalstyrelsens förslag rådde enighet om att taxan borde höjas. Socialstyrelsen ifrågasatte, om man inte borde stanna vid 20 procent, medan priskontrollnämnden, pensionsstyrelsen och landstingsförbundet anslöt sig till medicinalstyrelsens förslag. Å andra sidan framfördes också förslag om större höjningar, nämligen från statskontoret och stadsförbundet, vilka båda påyrkade en 35-procentig höjning, och från tandläkarförbundet. För egen del fann jag vid ärendets behandling inom inrikesdepartementet

medicinalstyrelsens förslag väl avvägt och ansåg mig därför böra föreslå Kungl. Maj:t en höjning av taxan med 30 procent.

Härefter anförde

Fröken KARLSSON (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för inrikesdepartementet för svaret på den fråga som jag har besvarat med.

Tandvårdstaxans höjning är en fråga av så vittgående karaktär — den berör ju hela svenska folket, vare sig man står i tandvårdskön eller inte — att det kan vara av intresse för alla att den tas upp här.

Dels är ju kostnaden för tandvården av så stora mått att en höjning med 30 procent också innebär en stor summa, och dels är det här fråga om en taxa om vilken riksdagen i samband med folktandvårdens genomförande, såsom också herr statsrådet påpekade, har uttalat att den skulle följa självbäringsprincipen. Att denna princip under många år icke har tillämpats och att på grund av penningvärdets fall de höjningar, som har gjorts, inte motsvarar den principens krav, det är ju att beklaga. Det var sålunda riktigt att en höjning kom till stånd.

Däremot är jag litet tveksam om huruvida det är riktigt, som herr statsrådet säger i den sista delen av sitt svar, att förslaget om 30 procents höjning är väl avvägt. Det beror väl på vad man går ut ifrån. Går man ut ifrån självbäringsprincipen kan förslaget icke vara väl avvägt, eftersom taxan enligt de föreliggande uppgifterna i så fall måste stiga med bortåt 60 procent eller, med hänsyn till att man inte kunde hinna med att göra den erforderliga speciella utredningen, kanske något mindre under en övergångstid. I varje fall är ju 30 procent lågt enligt denna beräkningsgrund.

Emellertid är det inte med hänsyn

Svar på fråga ang. skälen för höjningen av folktandvårdstaxan med 30 procent

till detta som jag har bett statsrådet lämna en upplysning om skälen för höjningen, utan det är närmast med hänsyn till att man, när frågan om folktandvården en gång debatterades i riksdagen, gick ut ifrån och var ense om självbäringsprincipen. Under sådana förhållanden borde också riksdagen på förhand ha fått ta del av de skäl som kunde motivera en så kraftig höjning som har skett. Riksdagen har nu inte varit i tillfälle att ta del av dessa skäl, och det är därför som jag har besvärat statsrådet med en anhållan, att han i varje fall i efterhand skulle ge riksdagen en upplysning om dem. Jag ber att få tacka för de upplysningar som lämnats.

Jag kan inte underlåta att beklaga att de, som på vissa platser har stått i tandvårdskön i mer än tre år, visst inte har fått sin tandvård utförd men däremot under tiden har upptäckt att kostnaderna har stigit med 30 procent.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 148, med förslag till lag om avstängning av domare;

till statsutskottet propositionen nr 159, angående avgångsåldern för befattningshavare underkastade SPA-reglementet m. m.;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 165, med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.,

nr 167, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 maj 1952 (nr 317) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal, och

nr 168, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 17

oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister;

till statsutskottet propositionen nr 171, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.,

till utrikesutskottet propositionen nr 173, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1954 vid dess sjätte ordinarie möte fattade beslut;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 175, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 8:o), 10:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt,

nr 176, med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 14 § vattenlagen,

nr 177, med förslag till lag om socialhjälp, m. m.,

nr 179, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 262) angående omreglering av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, m. m., och

nr 181, med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående vissa laga skiften i Kiruna stad;

till statsutskottet propositionen nr 182, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 183, med förslag till lag om ändring i sjölagen, m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen nr 184, med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 1 och 4 förordningen den 15 november 1912 (nr 298) om provianteringsfrilager, m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 185, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m., och

nr 186, angående särskilda ekonomiska förmåner åt övertalig personal vid Stockholms tygstation m. m., samt

till behandling av lagutskott propositionen nr 187, med förslag till lag om ändring i 19 och 20 kap. föräldrabalken, m. m.

§ 4

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående ny strandskoning i form av en stenka vid »Puckeln» i Norrström.

§ 5

Föredrogs var efter annan följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 593, av herr *Cassel m. fl.*,

nr 594, av herr *Kollberg m. fl.*,

nr 595, av herr *Kollberg*,

nr 596, av herr *Johansson* i Öckerö *m. fl.*,

nr 597, av herr *Nyberg*,

nr 598, av herr *Andersson* i Ronneby *m. fl.*,

nr 599, av herr *Svensson* i Göteborg,

nr 600, av herr *Holmberg m. fl.*,

nr 601, av fröken *Karlsson*,

nr 602, av herr *Widén m. fl.*,

nr 603, av herr *Ohlin m. fl.*,

nr 604, av herr *Nygren m. fl.*,

nr 605, av fru *Andrén m. fl.*,

nr 606, av herrar *Adamsson* och *Nilsson* i Östersund,

nr 607, av herr *Birke m. fl.*,

nr 608, av herr *Rimmerfors*,

nr 609, av herr *Edberg m. fl.*, och

nr 610, av herrar *Edström* och *Munk-tell*; samt

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 611, av herr *Johansson* i Öckerö *m. fl.*,

nr 612, av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.*, och

nr 613, av herr *Hansson* i Skegrie.

§ 6

Föredrogs, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtande nr 2, sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 2, statsutskottets utlåtanden nr 11, 71 och 72, bankoutskottets utlåtanden nr 17 och 18, första lagutskottets utlåtanden nr 23—25, andra lagutskottets utlåtanden nr 26 och 27, tredje lagutskottets utlåtanden nr 13—16 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 15.

§ 7

Föredrogs den av herr *Ericsson* i Näs vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående minskningen av arrendeperioderna vid utarrendering av ecklesiastik mark.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Föredrogs vart efter annat

konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av motion om ändrad ordning för beräkning av antalet elektorer vid förstakammarval;

sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om ett särskilt resningsinstitut för omprövning av avdömda mål; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska textilforskningsinstitutet m. m. och

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

Bidrag till Stockholms stad för nybyggnad av småskola m. m.

§ 9

Anslag till lärarhögskolan

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1955/56 till lärarhögskolan i Stockholm.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 3***Bidrag till Stockholms stad för nybyggnad av småskola m. m.**

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Herr RUBBESTAD (bf):

Herr talman! När riksdagen i fjol beslöt, att lärarhögskolan skulle förläggas till Fredhäll, gjordes det under den förutsättningen, att man skulle kunna komma överens med Stockholms stad om inlösen av Fredhällsskolan på för staten tillfredsställande villkor. Det var bakgrunden till att man beslöt, att lärarhögskolan skulle förläggas hit till Stockholm. På hösten 1954 uppdrogs åt byggnadsstyrelsen att förhandla med Stockholms stad angående dessa villkor. Byggnadsstyrelsen tog också kontakt med stadens myndigheter, men det visade sig då, att det inte gick så lätt att komma överens. Emellertid meddelade dessa statens förhandlare i början av innevarande år att de beräknade, att kostnaderna skulle uppgå till cirka 2 miljoner kronor, och den summan angavs i statsverkspropositionen. Dessa beräkningar baserade sig på den uppfattning som representanterna för staten hade fått vid förhandlingarna, nämligen att staden borde överlämna Fredhällsskolan utan köpeskilling mot att staten hölle staden skadeslös för alla dess extra kostnader i anledning av övningsskolans förstatligande, d. v. s. kostnader för uppförande av en ny småskolebyggnad. Från statens sida åbero-

pades också den vinst i fråga om minskade lönekostnader och andra utgifter, som staden gjorde genom att undervisningen i övningsskolan förstatligades.

Emellertid meddelades från byggnadsstyrelsen i februari 1955, att det inte lyckats för statens representanter att få till stånd överenskommelse efter dessa grunder. Stockholms stad krävde nämligen, att staten skulle inlösa Fredhällsskolan till ett pris av 4 250 000 kronor. Vidare förklarade staden, att den själv skulle uppföra denna byggnad för småskolan till en kostnad av 2,2 miljoner men förutsatte därvid, att staden skulle få sedvanligt statsbidrag.

Villkoren var alltså betydligt sämre än de man hade förutsatt, när man gick in för att skolan skulle förläggas till Stockholm. Jag skulle därför vid detta tillfälle vilja vädja till statsrådet att inte, när han nu i fortsättningen skall underhandla, låta Stockholms stad driva sin mening alltför långt när det gäller krav på staten. Det är ju ändå betydande fördelar som kommer Stockholms stad till del genom att denna högskola förlägges till Stockholm. Jag vill särskilt understryka utskottets uttalande att det förutsätter, att överenskommelse i ämnet med Stockholms stad kommer till stånd på för staten tillfredsställande villkor. Skulle det visa sig bli alltför svårt att komma överens, skulle jag vilja rekommendera statsrådet att upptaga frågan om förläggningen på nytt. Det är ju inte förrän 1956 denna högskola skall träda i verksamhet.

Jag har velat säga dessa ord vid detta tillfälle, då denna fråga är aktuell.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

Näringslivets lokalisering

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt anstånd för Stockholms stadsmision med skyldigheten att inlösa vissa lån,

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde,

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende inrikesdepartementets verksamhetsområde, och

nr 70, i anledning av väckt motion om åtgärder för en förbättrad kameral revision inom statsförvaltningen.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11

Näringslivets lokalisering

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner angående näringslivets lokalisering.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 152 i första kammaren av herr *Andersson, Birger*, och herr *Petersson* samt nr 191 i andra kammaren av herrar *Bengtsson* i Varberg och *Odhe*, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1956 års riksdag i överensstämmelse med vad i motionerna förordats.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 152 och II: 191 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr BENGTTSSON i Varberg (s):

Herr talman! Bankoutskottet föreslår att den motion som har väckts av herr Odhe och mig angående näringslivets lokalisering inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd. Det är ju ett öde

som denna motion delar med många andra.

Vi har i motionen föreslagit, att samhället skall få större inflytande över industriens lokalisering. Vi menar att samhället skall få möjlighet att minska takten i storstädernas tillväxt och att samhället skall kunna föra ut företagssamhet till de orter, som ur samhälls-synpunkt är lämpligast. Om vi skulle ge samhället en sådan befogenhet, vore detta inte något unikt. Det finns i England sedan flera år en lag som tillförsäkrar samhället en sådan möjlighet, och Frankrike har enligt uppgifter i tidningarna beslutat ge sin regering befogenhet att förhindra industriens lokalisering till stora städer.

Nu menar bankoutskottet, att tiden inte är mogen för den föreslagna åtgärden, och som stöd för sitt avslagsyrkande åberopas de tvenne remissorgan som avgivit yttrande, nämligen arbetsmarknadsstyrelsen och Sveriges industriförbund. Dessa båda institutioner har ansett att tiden inte är mogen för den föreslagna åtgärden. Arbetsmarknadsstyrelsen menar, att förslaget är för tidigt väckt, och Sveriges industriförbund är bestämd motståndare till förslaget över huvud. Såväl utskottet som remissorganen anser att den rådgivnings- och upplysningsverksamhet som sedan några år bedrivs av arbetsmarknadsstyrelsen i samråd med produktionsrådet är vad som behövs. Men jag fäster kammarledamöternas uppmärksamhet på att Sveriges industriförbund tydligen inte är fullt tillfredsställt med de åtgärder som vidtagits, ty på annat sätt kan man inte tolka dess uttalande, på s. 5 i utskottsutlåtandet, att produktionsrådet avser att i samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen intensifiera sin verksamhet på detta område.

Motionärerna har mycket kraftigt understrukt betydelsen av den bedrivna verksamheten, och vi vill på intet sätt underkänna eller förringa de resultat som därvid uppnåtts. Vi menar att man

Näringslivets lokalisering

även framgent kommer att behöva den rådgivnings- och upplysningsverksamhet som nu bedrivs. Om samhället får möjlighet att utfärda förbud mot att förlägga en industri till en viss ort, så bör givetvis detta förbud följas av anvisningar på orter, som ur lokaliseringssynpunkt är mera lämpliga för industrien i fråga.

Sveriges industriförbund menar att talet om koncentrationen till storstäderna är överdrivet. I varje fall kan man inte, menar man på förbundet, hindra strömmen till storstäderna med ett sådant förbud, som motionärerna föreslår. Som bevis härför anföres några siffror från Storstockholm. Under perioden 1946—1950 ökade den yrkesverksamma befolkningen där med 22 000 personer. Av dessa var 6 700 verksamma inom industrien. Det finns ingen anledning att här polemisera mot dessa siffror, men de bevisar faktiskt ingenting av vad man vill ha bevisat. Det är väl inte obekant att industrien har genomgått en fantastisk rationalisering. En utökning av en industri behöver därför inte betyda att personalen där ökar så väsentligt. En ny och högrationaliserad industri tarvar inte så stor personalstyrka.

Men vad som är viktigt i sammanhanget är, att industrien för med sig så mycken annan verksamhet. Vi menar att en industri är som en magnet; den drar till sig så mycket annat; den blir kärnan i ett samhälle. Kommer det en industri till en ort, så växer kring densamma fram mycken annan verksamhet. Vi har av detta dragit den slutsatsen, att om man förhindrar en industri att förläggas till en viss ort, så försvinner därmed också förutsättningarna för mycken annan verksamhet. Å andra sidan, om man låter en kommun få en industri, så får den kommunen möjligheter till mycken annan verksamhet kring industrien.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser att vi i byggnadsregleringen har ett instru-

ment, med vilket samhället kan förhindra att företag förläggas till olämpliga orter. Byggnadsregleringen har naturligtvis varit av stort värde i lokaliseringsverksamheten. Därigenom har det rådgivande organet kunnat få kontakt med företagare, som planerat att bygga en industri, och har i samband därmed kunnat diskutera lämpliga lokaliseringsorter med dem. Men det har aldrig kunnat bli tal om något annat än att lämna råd. Man måste nämligen ifrågasätta, huruvida byggnadsregleringen för närvarande är så utformad att den ger laglig möjlighet för samhället att vägra byggnadstillstånd av lokaliseringsskäl. Om en person vill förlägga en industri till en viss ort, och om det på orten finns byggnadsarbetare tillgängliga, så kan han rimligtvis inte förvägras byggnadstillstånd av det skälet att orten är olämplig ur lokaliseringssynpunkt.

Inte ingenting hindrar givetvis att man använder byggnadsregleringen som ett instrument vid lokaliseringen, men i så fall måste regleringen justeras med hänsyn härtill. Huruvida byggnadsregleringen eller något annat medel skall användas, har motionärerna ansett vara av underordnad betydelse. Vi har ansett att det bör ankomma på regeringen att undersöka vilken metod den vill föreslå riksdagen.

Skall vi använda byggnadsregleringen för detta ändamål, så måste den som sagt justeras, dels med hänsyn till vad jag här anfört om olagligheten, och dels med hänsyn till det argument, som har anförts av arbetsmarknadsstyrelsen, återgivet på s. 3 i här förevarande utskottsutlåtande: »En av nackdelarna med byggnadstillståndsgivningen som lokaliseringspåverkande medel är att företagens planering för lokaliseringen avancerat ganska långt, då ansökan om byggnadstillstånd ingives. Ofta är således tomtfrågan ordnad och förberedelser i form av ritningar o. d. gjorda.»

Näringslivets lokalisering

Detta är helt naturligt, eftersom lokaliseringsskäl icke inrymmer i byggnadsregleringen. Men om man använder ett annat medel eller justerar byggnadsregleringen så att lokaliseringsskäl införes, då vet ju vederbörande att han skall undersöka lokaliseringsfrågan, innan han vidtager alla förberedande åtgärder.

Vi anser att näringslivets lokalisering är en samhällelig angelägenhet. Den rådgivande verksamhet, som bedrivits på försök några år, har varit betydelsefull. Redan nu står det emellertid klart att den verksamheten måste kompletteras med den föreslagna möjligheten för samhället att direkt förbjuda olämplig lokalisering.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motion II: 191.

Herr SEVERIN i Stockholm (s):

Herr talman! Lokaliseringsspörsmålet är utan tvivel mycket viktigt. Utskottet, som haft anledning att behandla denna fråga vid flera tillfällen under senare år, är emellertid ingalunda främmande för tanken på att samhället bör ha en viss möjlighet att öva inflytande på förläggningen av industriföretag. När utskottet inte desto mindre ansett sig böra avstyrka denna motion, har det, skulle jag kunna säga, varit närmast därför att man här kommer in på en ganska radikal åtgärd, nämligen att bekläda vissa samhälleliga organ med befogenhet att helt enkelt förbjuda något företag att förlägga en industri till en ort, som vederbörande själv ansett sig böra förlägga sin verksamhet till. Vi menar att en sådan radikal åtgärd inte kan företas i en handvändning och att riksdagen inte lämpligen bör binda sig på det sättet, att den hos Kungl. Maj:t beställer ett förslag till lag härom redan till nästa års riksdag, något som motionens yrkande går ut på.

Jag tror också att motionärerna över-

drivit betydelsen av storstädernas dragningskraft på industrierna. Det har ju visat sig av de remissvar som erhållits på motionen, att storstäderna inte väsentligt dragit till sig de stora industrierna. I den mån storstädernas tillväxt inte berott på den egna naturliga befolkningstillväxten utan på inflyttning, så har det varit mera beroende på att andra näringsgrenar samlats till storstäderna än industriföretag. Utskottet är för sitt vidkommande ingalunda så förtjust i denna storstadstillväxt men har å andra sidan inte ansett sig helt kunna bortse ifrån att man med yttersta varsamhet bör förbjuda människorna att bosätta sig var de vill och utöva sin verksamhet var de själva finner lämpligt. Den personliga friheten måste naturligtvis underkastas en hel del begränsningar, men vi menar att dessa bör vidtas med en viss varsamhet.

Slutligen vill jag som min rent personliga mening framhålla, att man inte får överdriva betydelsen av de svårigheter, som kan uppstå på sina håll därigenom att industrier nedlägges eller att verksamheten begränsas. I ett levande samhälle, som är underkastat ständiga förändringar, måste man också räkna med att näringslivet på de olika orterna underkastas olika förändringar. Detta kan ibland drabba hårt, ibland mindre hårt, men det har hittills visat sig att såren läkts. Om samhället över huvud taget skall kunna gå framåt och utvecklingen likaså, kan man inte räkna med att binda de krafter som driver dem framåt med alltför snäva bestämmelser. Om det inte desto mindre så småningom kan visa sig erforderligt att bekläda samhället med ytterligare befogenheter i detta hänseende menar vi, att detta bör föregås av ingående överväganden. Det är närmast med hänsyn härtill utskottet ansett sig böra avstyrka motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12

Tändsticksproduktion i Torpshammar

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om upptagande av förhandlingar angående igångsättande av tändsticksproduktionen vid fabriksanläggningen i Torpshammar.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Fru NILSSON (k):

Herr talman! Det förhållandet att en stor fabriksanläggning med komplett maskinell uppsättning tillåtes stå tom i årtal, medan samtidigt befolkningen på den plats där fabriken är uppförd tvingas flytta från orten på grund av arbetslöshet, är om något ett monument över anarkiska produktionsförhållanden.

Bolaget säger sig behöva fabriken som reserv i åtminstone två år framåt. Det betyder att den kompletta fabriken skall stå oanvänd ytterligare lång tid. Samtidigt säger bolaget i sitt yttrande: »För närvarande tyder alla tecken på att vi för framtiden måste räkna med ytterligare minskning av produktionen.»

Om denna prognos för framtiden är riktig, tillåt mig då fråga av vilken anledning bolaget behöver fabriken som reserv i åtminstone två år framåt? Vore det inte riktigare att, därest produktion av tändstickor icke är lönande i Torpshammar, staten uppmunttrade igångsättandet av annan industriell verksamhet. Som förhållandet nu är utgör denna fabriksanläggning ett hinder för att annan industri skall söka till Torpshammar. Det måste där-

Tändsticksproduktion i Torpshammar för vara en brådskande angelägenhet att Tändsticksbolaget åläggas att antingen igångsätta produktionen vid fabriken eller sälja anläggningen till eventuella hågade spekulanter. Ägarna av fabriken har haft tillräckligt med tid för frågans övervägande, och någon ytterligare förskjutning kan inte anses påkallad.

Det är också, herr talman, med stor förvåning jag läser länsstyrelsens i Västernorrlands län yttrade. Där sägs bl. a.: »Någon egentlig arbetslöshet utöver vad som är säsongmässigt naturligt föreligger icke inom Torps kommun för närvarande.» Det är ju ett känt faktum att cirka ett tusen personer avflyttat från kommunen de senare åren på grund av bristande utkomstmöjligheter inom kommunen. Att förhindra en sådan avfolkning är en stor uppgift. Det är lika känt att utöver den i den officiella arbetslöshetsstatistiken redovisade arbetslösheten finns en dold arbetslöshet. Det finns gott om kvinnor i Torpshammar, som intet högre önskar än att få arbeta. Bland dem som tvingats flytta från sin hemort på grund av arbetslöshet återfinnes också många som ingenting högre önskar än att få flytta tillbaka till hemorten under förutsättning att de kan erhålla arbete. Länsstyrelsens kallsinnighet är uppseendeväckande.

Herr talman! Med vad jag här anført finner jag ingen anledning föreligga att ge fabriksägarna ytterligare rätt att låta en stor fabriksanläggning stå stilla och därigenom indirekt hindra annan industriell verksamhet att söka sig till orten. Ett avgörande beslut bör fattas inom rimlig tid i den riktning vi har föreslagit i motion II: 194. Utskottets skrivning är välvillig och tyder på att frågan uppmärksammats. I anledning därav har jag för dagen intet yrkande.

Herr SEVERIN i Stockholm (s):

Herr talman! Den situation, som för-

Nyanläggning av industri i Byske

anlett denna motion, är, synes det mig, en illustration till vad jag tidigare sade, att i ett levande samhälle underkastas näringslivet ständiga förändringar. Det är ingalunda alltid så, att man kan förhindra dessa, och inte heller alltid så, att man omedelbart kan upphäva verkningarna av förändringarna. Vad som här skett är ju att Cellulosabolaget först nedlade en verksamhet därför att den i dessa lokaler synbarligen inte var lönande eller kunde bedrivas mera lönande på annat sätt. Tändsticksbolaget, som vid tidpunkten i fråga hade en mycket god exportkonjunktur, köpte fabrikslokalerna i avsikt att där starta tändsticksproduktion. Att man just valde Torpshammar, berodde på att lokaliseringen dit befanns ur olika synpunkter vara den förmånligaste.

Sedan inträffade vad man alltid måste räkna med kan inträffa, nämligen att exportkonjunkturen gick ned och Tändsticksbolaget fick svårigheter att avsätta den produktion, som det hade vid andra av sina fabriker. Skulle tändsticksfabrikation upptagas i Torpshammar, så måste det ske på bekostnad av fabrikationen på andra ställen i landet. Och situationen illustreras ytterligare av att den tidigare här behandlade motionen av herr Bengtsson i Varberg och av herr Birger Andersson i första kammaren utan alla tvivel delvis är inspirerad av Tändsticksbolagets svårigheter att hålla sina fabriker i Tidaholm i gång. Skulle nu tändsticksfabrikation upptagas i Torpshammar, måste det alltså ske på bekostnad av fabrikationen i Tidaholm, där sålunda i stället möjligheterna till sysselsättning för befolkningen skulle minskas.

Vad gör man åt en sådan sak? Såvitt jag kan se är det ingenting annat att göra än att så småningom anpassa sig till den inträdda förändringen. Det kan tänkas att exportkonjunkturen åter blir bättre och att Tändsticksbolaget kan upptaga full produktion på båda stäl-

lena. Det kan också tänkas att detta aldrig mera blir fallet — det måste man även räkna med — och i så fall får befolkningen söka annan sysselsättning. Men att nu omedelbart rusa i väg har ingen ansett rådligt — inte heller länsstyrelsen, som dock måste antagas känna ansvar för förhållandena. Den säger, att det är rimligt att lämna Tändsticksbolaget rådrum, innan man vidtager några åtgärder, och det måste man väl instämma i. Man kan ju inte omedelbart, som när man vänder en hand, ändra sig efter sådana omkastningar i näringslivet. Dessutom får man väl antaga, att länsstyrelsen har rätt när den säger, att någon direkt arbetslöshet utöver den säsongmässiga inte föreligger inom Torps kommun, och det finns sålunda inte något egentligt motiv för att vidta åtgärder av detta slag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13

Nyanläggning av industri i Byske

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner angående utredning och förslag om nyanläggning av industri i Byske.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 155 i första kammaren av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman* samt nr 193 i andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om tillsättande av en utredning, i vilken företrädare för Byske kommun, domänverket, Statens skogsindustrier, arbetsmarknadsorganen i länet samt berörda arbetares fackliga organisationer borde kallas att ingå, med uppdraget att framlägga förslag till sådan nyanläggning av industri i Byske, att befolkningen säkrades

nya och varaktiga sysselsättningsmöjligheter.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I:155 och II:193 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! De förhållanden, som inträtt i Byske kommun, har motsvarighet på många andra håll i landet. Ett av de mest uppmärksammade fallen, nämligen Töre, har riksdagen också studerat på ort och ställe, och det ledde som bekant till ganska omfattande ingripanden från statsmakternas sida.

Det är därför obegripligt att bankoutskottet kan tillråda riksdagen att inte göra någonting alls i fallet Byske. Problemen där är ju av precis samma slag som i Töre, och förutsättningarna att lösa frågan är också desamma.

Jag antar, att någon av bankoutskottets medlemmar skall yrka bifall till utskottets förslag, och det skulle då vara intressant även för oss som inte tillhör utskottet att få veta, vilka sakliga grunder utskottet haft för sin mening, att statsmakterna inte bör göra någonting. Jag förutsätter nämligen att utskottets medlemmar inte heller själva har ansett, att utlåntagandet kan ge riksdagen någon ledning därvidlag. Men när utskottet påstår, utan att lämna några argument för saken, att det inte finns någonting att vinna på ett ingripande från statsmakternas sida, så måste det väl i alla fall förklaras litet tydligare, hur utskottet har kommit till den uppfattningen.

Herr Severin har i den föregående frågan förklarat, att i fallet Torpshammar måste man, som han sade, förutsetta, att länsmyndigheten känner väl till saken och bedömer den under ansvar. Men i denna fråga har herr Seve-

Nyanläggning av industri i Byske

rin tydligen inte minsta tilltro till länsmyndighetens möjligheter att bedöma frågor, som ligger inom dess verksamhetsområden. Länsmyndigheten i Västerbotten, alla lokala myndigheter och därtill norrlandskommittén är nämligen av en helt annan mening än utskottet, och den meningen är underbyggd med ett mycket rikhaltigt sakmaterial. Men vad har utskottet för sakmaterial? Vad bygger man på från utskottets sida, som jävar alla andra myndigheters och utredningars uppfattning om förhållandena i Byske och förutsättningarna att där åstadkomma bättre förhållanden?

Jag vet inte, om utskottet möjligen tror på en ny giv från privatkapitalisternas sida, kanske t. o. m. från de bolag, som på 1920- och 1930-talen tillfogade Byske kommun det ekonomiska dråpslag, som lett till de nuvarande förhållandena. I fall man inom utskottet har en sådan mening, är man nog ganska ensam om den.

Byskefallet är med allra största säkerhet ett av de många exemplen på att industrilokalisering och andra åtgärder på näringslivets område inte kan ske bara med hänsyn till s. k. affärsmässiga omständigheter, d. v. s. vinstintressen, som herr Severin pläderat för i de två tidigare frågorna. Privatbolagen har ju inte några andra intressen, när de bestämmer sig för industrilokalisering eller andra åtgärder som gäller näringslivet, än vinstintressena, och då blir det ofta som i Töre, i Byske, i Torpshammar och på många andra håll, att man låter fabriksbyggnader stå tomma och låter hamnanläggningar ruttna, som anlagts med stora kostnader, såsom nu sker i Furuön. Då blir som i Byske att en handfull människor i en bolagsledning kan ödelägga en hel bygds försörjnings- och utvecklingsmöjligheter. Det finns ingen annan metod att råda bot för ett sådant ekonomiskt vanstyre än att med statsmakternas hjälp ordna industri

Nyanläggning av industri i Byske

och i övrigt sörja för bygdens förkovran — i varje fall kan inte jag se någon annan utväg. Jag vill framhålla, eftersom även den saken påtalats av utskottet, att detta självfallet bör ske även genom att uppmuntra hantverk och småindustri, och vad som skett i sådant avseende är naturligtvis värt all uppskattning. Men det räcker inte. Erfarenheterna från liknande situationer — och vi har många sådana erfarenheter — visar att det som grundval för det ekonomiska livet i områden som Byske kommun behövs storindustriella företag. Såsom redan framhållits i debatten om industrilokaliseringen kan man kring dylika storindustriella stöd-jepunkter bygga upp ett näringsliv i övrigt bestående av hantverk och småindustri. Allt talar för att man i områden med den ekonomiska struktur, som Byske har, måste basera storindustriella företag främst på tillgången av trä och mineralier. Detta har också klarlagts genom de grundliga utredningar, som på sin tid ledde till de statliga industrierna efter hela övre norrlandskusten och som har lett till att statsmakterna nu skall ingripa i ganska stor stil i Töre och även föranlett Statens skogsindustriens planer beträffande en stor träförädlingsindustri i Västerbottens inland.

Byske kommun bör få samma möjligheter till ekonomisk utveckling, och vi tror på goda grunder, att det inte finns någon annan väg än den som följts i de liknande fall som jag har refererat. Men vi föreslår inga omedelbara åtgärder. Vi föreslår, att förutsättningarna för ett ingripande i Byske skall klarläggas genom en statlig utredning på samma sätt som man har klarlagt förutsättningarna bl. a. i Töre, och det är detta som utskottet går emot. En sådan utredning har däremot de lokala myndigheterna, och bland dem länsstyrelsen, förklarat vara »synnerligen önskvärd» bl. a. därför att de lokala myndigheterna i årtionden har

försökt sig fram på andra vägar utan att lyckas, med undantag av de hantverksföretag och småindustriella företag, som har kommit till men som inte på långa vägar löser problemet.

Det är med hänsyn till detta, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till motionen II: 193.

Herr SEVERIN i Stockholm (s):

Herr talman! Denna motion är av samma karaktär och berör samma spörsmål som de båda nyss behandlade, och jag kan helt enkelt nöja mig med att, under hänvisning till vad jag yttrat beträffande de två andra motionerna, även i detta fall yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Holmberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstade för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 14

Lagfäst rätt till arbete

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner om lagfästande av rätten till arbete.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 5 i första kammaren av herr *Persson, Helmer*, och herr *Norling* samt nr 3 i andra kammaren av herr *Hagberg* i Stockholm *m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utarbetande av förslag till lag i överensstämmelse med vissa i motionerna angivna punkter samt att lagförslaget snarast möjligt måtte föreläggas riksdagen.

De punkter som sålunda borde lagfästas hade i motionerna angivits på följande sätt:

»1. Envars rätt till arbete, till fritt val av sysselsättning, till rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden och till skydd mot arbetslöshet förankras i lag.

2. Samhälleliga planeringsåtgärder för upprätthållande av produktion och full sysselsättning.

3. Kapitalisterna berövas rätten att själva avgöra om företag skall drivas eller slå igen. Där de vägrar att hålla i gång viktig produktion, övertar samhället företagen och driver dem i egen regi.

4. Skyldighet för företag att varsla om planerade förändringar av driften i så god tid, exempelvis två månader i förväg, att arbetsmarknadsmyndigheterna kan överväga och vidta lämpliga åtgärder.»

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I:5 och II:3, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr *JOHANSSON* i Stockholm (k):

Herr talman! Kammaren har nyss med alla röster mot fem beslutat att göra absolut ingenting, när det kräves arbete och försörjningsmöjligheter i en förut rik bygd, som storfinansen har förvandlat till en industriell kyrkogård. Jag kan inte tänka mig en bättre ingress till den motion, som vi nu går att behandla.

Utskottet har i stort sett hänvisat till behandlingen av vår motion i fjol i samma fråga. Utskottet vill inte vara med om att lagfästa rätten till arbete utan anser, att det hela skulle bli en allmän deklARATION, vars realiserande man inte kan garantera. Det hänvisar vidare till att arbetsmarknadsstyrelsen inte har krävt något lagfästande av de nu frivilliga varselbestämmelserna eller någon skärpning av dem och tar sålunda inte hänsyn till vad vi anfört dels om dessa varselbestämmelsers tillämpning och dels om att de inte gäller korttidsarbete eller arbetstidsförkortning. Inte med ett ord har utskottet berört själva grundlinjen i vår motion, som så utmärkt illustreras av behandlingen av de två föregående frågorna, frågorna om Torpshammar och Byske.

Vi finner det för vår del fullkomligt absurt, att ännu år 1955, när vi nästan oavbrutet i 23 år har haft ett av arbetarrörelsens partier i ledningen för regeringsmakten, är det privatkapitalet, bolagen och kapitalisterna, som suveränt bestämmer om ett företag skall hållas i drift eller inte, hur många arbetare det skall sysselsätta och allt annat vad därmed sammanhänger. När samhället griper in i en situation, då bolagen kastar arbetarna ut på gatan, är det för att förse vederbörande bolag med beställningar eller möjligen för att med subventioner och skattelättnader locka någon annan industri till trakten eller att på annan ort omplantera den arbetskraft, som kapitalisterna kastat ut. I många fall gör man som i de här nyss behandlade fallen absolut ingenting.

Lagfäst rätt till arbete

Det kan kanske synas som om frågan inte vore så brännande i en tid, när man talar om hög och jämn sysselsättning. Vår motion visar emellertid på inte mindre än sju betydande företag, som har slagit igen sedan vi behandlade fjolårets motion. Därutöver vill jag hänvisa till vad vi förut diskuterat i kammaren om den onödiga säsongarbetslösheten inom byggnadsindustrien, inte minst här i Stockholm, om de problem om arbete och försörjning som föreligger i övre Norrland, inte bara i de två orter som vi här behandlat utan över stora delar av övre Norrland. Vi hade nyss en stor sensation i tidningarna om sågverksägaren från Floby, som hotade att slå igen, sälja och fara till Kongo för att där driva träindustri med negerlavar, som skulle göra det möjligt att exportera billigt till Sverige. Vi har utrationaliseringen vid en mängd företag; även staten driver i statens järnvägar och televerket mycket energiskt en sådan utrationalisering. Jag kan ta exemplet med Cellulosakoncernens avfolkning av Kramfors med omnejd och koncentration av driften till andra håll. Det var rätt fördomsfria metoder man använde. Först drog man in busslinjerna för att bli av med den arbetskraft, som hade sina boplatser litet längre bort. Sedan gav man en del gammalt folk med egna bostäder anvisning om att flytta till Östrand. Det är inte lätt för äldre människor att rycka sig loss ur sin gamla miljö — och så blev man av med dem.

Cellulosakoncernen har fått mycken hjälp av statsmakterna när det gällt att hålla arbetarlönerna nere i denna lukrativa industri, men när det gällt att skapa sysselsättning åt utrationaliseringens offer har man skyndat lika långsamt som i fallen Torpshammar och Byske. Enligt vår mening är det nu dags att man gör slut på kapitalisternas suveräna rätt att bestämma över om företag skall hållas i gång eller inte. Vill de inte göra det, uppträder

de som herrn i Floby, bör samhället hindra att trakten förvandlas till en industriell kyrkogård. Det bör ta hand om de fabriker och maskiner, som läggs stilla, utan ersättning eller möjligen till realisationspriser, och göra allt för att det skall bli sysselsättning på orten. Det är nämligen inte så lätt att omplantera bofasta människor.

Utskottet har inte velat höra på det örat. Det har varit lika kallsinnigt som bankoutskottet var inför det nödrop, som höjts från Norrland. Då återstår ingenting annat än att resa en allt starkare opinion, som kommer att växa i kraft i andra ekonomiska situationer. — I Amerika har man redan miljoner arbetslösa mitt under högkonjunkturen. Vi kommer alltså igen med dessa förslag, som stödes av en allt starkare opinion i fackföreningarna.

I dag yrkar jag, herr talman, bara bifall till motionen.

Fru JOHANSSON i Norrköping (s):

Herr talman! I föreliggande motioner yrkas dels att rätten till arbete måtte lagfästas, dels att det måtte lagstadgas om skyldighet för en företagare att varsla om driftstopp.

När det gäller den första saken har utskottet hänvisat till artikel 23 i Föränta Nationernas förklaring om människans rättigheter, där det säges att envar har rätt till arbete. Utskottet påpekar emellertid att detta bara är ett principuttalande och att det nog går bättre att klara saken så, som vi gjort i vårt land, nämligen genom att skapa en full sysselsättning, som för envar tryggar rätten till arbete. Jag tror inte att man medelst lagliga åtgärder kan komma närmare lösningen av den fulla sysselsättningens problem än vad vi gjort.

Motionärernas andra önskemål är att det skall lagstadgas om att en arbetsgivare måste varsla i god tid när det blir inskränkningar i driften eller driftstopp. Men arbetsmarknadens par-

ter har ju redan kommit överens om att företagen i god tid skall varsla om att de kommer att inställa driften eller att vidta inskränkningar av densamma. Erfarenheterna under den gångna tiden visar också att det hela gått bra att ordna utan att man lagstiftat där-om. Vidare har inte bara arbetsmarknadsstyrelsen sina ögon på saken, utan också länsarbetsnämnderna i de olika länen övervakar hur det ligger till med tillgången på arbete i städer och samhällen inom sina respektive verksamhetsområden.

Under sådana förhållanden har inte utskottet ansett sig kunna tillstyrka motionerna, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 15

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckt motion om viss ändring av lagen om kollektivavtal.

Utskottets hemställan bifölls.

L a g

angående ändrad lydelse av 12 § första stycket lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester

Härigenom förordnas, att 12 § första stycket lagen den 29 juni 1945 om semester skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

Arbetsgivaren äger bestämma, när semester skall utgå; dock bör semestern, om arbetstagaren icke annat begär, så vitt möjligt förläggas till sommartid. Utan arbetstagarens medgivande må semestern icke förläggas till tid, då arbetstagaren på grund av sjukdom, som inträffat innan semestern börjat, är oförmögen till arbetet, eller till sådan tid för hans bortovaro från arbetet, som enligt 7 § andra stycket c) och d)

§ 16

Ändring i 12 § lagen om semester

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion om viss ändring i 12 § lagen om semester.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 197, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herrar *Gustafson* i Göteborg och *Königson* hemställt, »att riksdagen för sin del måtte besluta, att förbudet mot förläggande av semester utan arbetstagarens medgivande till tid då den anställda är sjuk också skall gälla tid då gemensam semester anordnats vid företaget och att sista meningen i första stycket av § 12 i semesterlagen därför skall utgå».

Utskottet hemställde att förevarande motion, II:197, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Sunne*, *Anders E. Johansson* och *Königson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motion, II:197, måtte för sin del antaga följande förslag till

(Föreslagen lydelse)

Arbetsgivaren äger bestämma, när semester skall utgå; dock bör semestern, om arbetstagaren icke annat begär, så vitt möjligt förläggas till sommartid. Utan arbetstagarens medgivande må semestern icke förläggas till tid, då arbetstagaren på grund av sjukdom, som inträffat innan semestern börjat, är oförmögen till arbetet, eller till sådan tid för hans bortovaro från arbetet, som enligt 7 § andra stycket c) och d)

Ändring i 12 § lagen om semester

(Gällande lydelse)

skall jämföras med tid å vilken arbete utförts. *Dylik medgivande erfordras dock icke, därest arbete eljest uppenbarligen icke kunnat beredas arbetstagaren å tid som nu sagts.*

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr KÖNIGSON (fp):

Herr talman! Förra året beslöt riksdagen en ändring av semesterlagen som innebär att semester inte får mot den anställdes vilja förläggas till sjukdomstid. Men man gjorde samtidigt det undantaget att semester fortfarande skulle få förläggas till sjukdomstid, därest företaget i fråga tillämpade gemensam semester för sina anställda. Jag kan inte se annat än att denna bestämmelse får mycket orättvisa verkningar. Eftersom det stora flertalet företag här i landet tillämpar gemensam semester, blir större delen av de anställda inte delaktiga av förmånen att semester inte får förläggas till sjukdomstid. Behovet av att få semester efter en sjukdomstid varierar emellertid inte i förhållande till den semesterordning som vederbörande företag följer.

Enligt min mening bör därför riksdagen ta bort denna bestämmelse om undantaget och låta den ändring av semesterlagen, som beslöts förra året, gälla generellt. Det är vad som begäres i den reservation som fogats till utskottsutlåtandet, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr CARLSSON i Bakeröd (bf):

Herr talman! När riksdagen förra året beslöt vissa ändringar av semesterlagen behandlades också en motion med samma yrkande som den nu föreliggande.

(Föreslagen lydelse)

skall jämföras med tid å vilken arbete utförts.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

Det är naturligtvis önskvärt att semestern förlägges till sådan tid, att arbetstagaren kan utnyttja ledigheten till det ändamål, vartill den är avsedd, nämligen till vila och rekreation. Det är också självklart att en arbetstagar, som varit sjuk under semestertiden, inte har fått den önskade behållningen av sin semester. Men såsom utskottet framhåller skulle ett bifall till motionen endast till en del lösa detta problem. I de fall, där en person insjuknat efter det semestern börjat, skulle han ju inte, om också motionen bifölls, äga rätt att få återstående del av semestern förlagd till annan tid. Där gemensam semester tillämpas torde det nog stöta på ganska stora svårigheter om vissa arbetstagar skulle ha semester på annan tid än tiden för den gemensamma semestern. Enligt utskottets mening finns det inte tillräckligt starka skäl för en ändring av de nuvarande bestämmelserna i detta avseende, och utskottet avstyrker följaktligen motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Herr Carlsson i Bakeröd motiverade här utskottets avslagsyrkande med att om motionen blev bifallen skulle inte samtliga problem som kan uppkomma i samband med löntagares sjukdom under semester bli lösta. Detta har vi inte heller avsett med motionen, herr talman, utan vi har avsett att jämföra de anställda i företag som

har gemensam semester med anställda i företag som har en annan semesterordning. Vi har sagt — herr Königson sade det tidigare här — att det inte kan vara rimligt att låta en löntagares behov av vila efter en sjukdom vara beroende på huruvida företaget har gemensam semester eller inte. Hans behov är precis lika stort oavsett semesterförhållandena.

När man nu efter flera framställningar från olika håll här i riksdagen beslöt sig för att en löntagare, som blir sjuk innan semestern påbörjats, skall ha möjlighet att ta ut semestern senare, då gjorde man en undantagsbestämmelse som speciellt riktar sig emot löntagare i de företag som har gemensam semester. Detta anser vi inte vara riktigt, och de två stora löntagarorganisationerna LO och TCO har också i princip hävdats samma uppfattning. LO deklarerade sin ståndpunkt 1948 och 1954, TCO har gjort det de två senaste åren. Nu säger man inom LO, att en lagändring just nu inte är nödvändig men att om det skulle visa sig att lagen tillämpas på ett otillbörligt sätt kan man återkomma med krav på lagändring.

Nu skulle jag vilja fråga herr Henriksson, som förra året föredrog att ta upp en debatt om denna sak vid behandlingen av ett efterföljande ärende, om han inte skulle vilja ta upp debatten här, där frågan verkligen hör hemma, och förklara vad LO menar med otillbörlig tillämpning. Är det otillbörlig tillämpning när en anställd eller två eller hundra drabbas, eller hur många skall det vara?

Det är klart att om man skulle kunna påvisa att det vore till betydande nackdel för arbetsgivarna om man toge bort denna undantagsbestämmelse, då skulle man kunna diskutera denna fråga. Nu säger man att det är så besvärligt när en anställd är sjuk under semestern och sedan kommer och begär annan semestertid. Det innebär visserligen icke någon ökad kostnad för arbetsgivaren, men han får skaffa vikarie,

Ändring i 12 § lagen om semester

och det kan vara besvärligt. Ja, men det måste arbetsgivaren göra alla de gånger en anställd blir sjuk på andra tider än under semestern, och det är ju det vanligaste. De fall, då man måste skaffa vikarie på grund av att en arbetstagare varit sjuk under den gemensamma semestern och behöver få annan semestertid, uppgår endast till en liten procent av alla de fall, då man måste skaffa vikarie. Därför kan man inte säga att borttagandet av denna undantagsbestämmelse skulle vara till väsentlig nackdel. Av denna anledning yrkar jag bifall till reservationen.

Herr AHLBERG (h):

Herr talman! Jag önskar förklara var den principiella skillnaden ligger mellan den ändring i semesterlagen som beslöts föregående år och det yrkande som framförs i denna motion. Denna skillnad utgör också förklaringen till att utskottet gått emot motionen.

Så länge semestern icke är gemensam för arbetstagarna i ett företag skulle friheten för arbetsgivaren att förlägga semestern till den tid han bestämmer i det individuella fallet kunna utnyttjas till nackdel för dem som drabbas av sjukdom. Jag skulle alltså som arbetsgivare — om jag vore tillräckligt hårdfjällad — kunna förlägga semestern till sjukdomsperioden. Denna möjlighet till missbruk har man velat förhindra, och det har också skett genom den redan genomförda ändringen i semesterlagen. Arbetsgivaren kan inte förfara på detta sätt. Blir någon efter det att semester varslats sjuk innan han påbörjat den, skall en flyttning ske av semestertiden. Men i det fall, då företaget bestämt och i god tid — i regel mycket god tid — fastställt den tid då samtliga anställda skall ha semester, föreligger ju ingen möjlighet för arbetsgivaren att missbruka rätten att fritt förlägga semestern. Arbetsgivaren kan vid den tidpunkt, då avgörandet om semes-

Ändring i 12 § lagen om semester

terns förläggning sker, inte veta om någon då kommer att vara sjuk. Det är i behovet av skydd som vi har den principiella skillnaden. Utskottet har med tanke på denna skillnad för sin del icke funnit tillräckligt starka skäl tala för ett bifall till motionen.

Det är överflödigt att säga, att utskottets samtliga ledamöter tycker att det är olyckligt, att en arbetstagare på grund av omständigheterna får sin semesterledighet under en tid då han på grund av sjukdom är förhindrad att njuta rekreation och återhämta krafter. Men man har ändå ansett att de drifttekniska hänsyn, som har åberopats, är motiv nog för att inte utsträcka det skydd, som är nödvändigt vid de individuellt bestämda semestrarna men som det inte alls finns samma behov av, om ens något, när det gäller semester som är gemensam för alla arbetstagare i ett företag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag vill bara fastslå vad herr Ahlberg sade allra sist, att när ett företag har gemensam semester finns inte samma behov eller ens något behov för arbetstagarna att komma ifrån denna undantagsbestämmelse. Jag är inte säker på att TCO delar den uppfattningen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Königson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 17**Ändringar i semesterlagstiftningen**

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 25 i anledning av väckta motioner angående ändrad lydelse av 12 § lagen om semester.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen dels de likalydande motionerna nr 1 i första kammaren av herr *Norling* och nr 6 i andra kammaren av fru *Nilsson m. fl.* och dels motionen nr 10 i andra kammaren av herr *Lundberg m. fl.*

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 1 och II: 6 samt II: 10, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning om lagstadgad sammanhängande semester samt för riksdagen framlägga de förslag vartill utredningen kan giva anledning.

Reservation hade avgivits av herrar *Lundberg* och *Axel E. Svensson*, fru *Västberg* samt herrar *Bengtsson* i Varberg, *Johansson* i Södertälje och *Königson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 1 och II: 6 samt II: 10, måtte för sin del antaga följande förslag till dels

Ändring i 12 § lagen om semester

L a g

om ändrad lydelse av 2 och 12 §§ lagen den 29 juni 1945
(nr 420) om semester

Härigenom förordnas, att 2 och 12 §§ lagen den 29 juni 1945 om semester skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Har mellan — — — — — lagen angives.

Därest arbetstagare enligt avtal med arbetsgivaren äger rätt till längre semester än som föreskrives i 7 §, skola övriga bestämmelser i denna lag, i de avseenden ej annat överenskommits, gälla jämväl beträffande den överskjutande delen av semestern.

Därest arbetstagare enligt avtal med arbetsgivaren äger rätt till längre semester än som föreskrives i 7 §, skola övriga bestämmelser i denna lag, i de avseenden ej annat överenskommits, gälla jämväl beträffande den överskjutande delen av semestern. *Överstiger semestertiden aderton dagar, må dock semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst aderton dagar.*

12 §.

Arbetsgivaren äger — — — — — nu sagts.

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren. *Överstiger semestertiden tolv dagar, må dock semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst tolv dagar.*

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren.

Semester för — — — — — svensk hamn.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

dels ock

L a g

om ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 maj 1951 (nr 304) om förlängd semester för vissa arbetstagare med hälsofarligt arbete

Härigenom förordnas, att 3 § lagen den 25 maj 1951 om förlängd semester för vissa arbetstagare med hälsofarligt arbete skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Om semester, som utgår med tillämpning av denna lag, gäller i övrigt vad i lagen om semester är stadgat. *Vad i 12 § andra stycket andra punkten nämnda lag är föreskrivet om att semestern*

Om semester, som utgår med tillämpning av denna lag, gäller i övrigt vad i lagen om semester är stadgat. *Överstiger semestertiden aderton dagar, må dock, såframt arbetarskyddsstyrel-*

Ändring i 12 § lagen om semester

(Gällande lydelse)

må förläggas till två skilda perioder skall dock icke gälla med mindre arbetskyddsstyrelsen så medgivit. Medgivande som nu sagts må lämnas, därest sammanhängande semester skulle medföra avsevärd olägenhet för företags drift.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Denna fråga är ju en gammal bekant i kammaren. Förra året, vet vi, godtog andra kammaren den princip, som ligger till grund för motionen, under det att första kammaren avslög den. Utskottet är i år på reträtt, och hela dess argumentation går väl i stort sett ut på bifall till motionen. Men utskottets majoritet och i synnerhet första kammaren har en benägenhet att säga nej till reformer sådana som denna. Det har, kan man säga, även i år blivit ett nej, även om utskottet förordar en utredning och önskar att Kungl. Maj:t skall komma med ett förslag.

Denna fråga är dels principiell och dels praktisk. Svenska arbetsgivareföreningen och TCO ser på frågan ungefär så som man såg på § 23. När vi motionärer och reservanter inte ville vara med om en utredning av frågan är det därför att en sådan utredning skulle tillkomma endast för utredandets egen skull. Här gäller det ett praktiskt bedömande. Vi här i kammaren bör se till att vi inte får flera utredningar än vad nöden kräver.

Tre veckors semester, har vi i vår reservation och i motionen sagt, är av värde både för produktionen och för de människor som skall åtnjuta semester. Vi har även i reservationen understrekat, att det är mycket angeläget att treveckorssemestern, som måste betraktas som ett minimum för semester, verk-

(Föreslagen lydelse)

sen så medgivit, semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst aderton dagar. Medgivande som nu sagts må lämnas, därest sammanhängande semester skulle medföra avsevärd olägenhet för företags drift.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

ligen utnyttjas på ett effektivt sätt och i ett sammanhang. Vi säger att man endast med mycket starka motiv bör ge avkall på denna princip. Vi har också pekat på att en uppdelning omöjliggör för stora arbetargrupper att få den vila och rekreation som är nödvändig. Vi är även på det klara med att en uppdelning av semestern medför ökade resekostnader.

Men det är även en annan sak som jag tror att riksdagens andra kammare bör beakta, nämligen att semestern inte bara gäller männen utan även husmödrarna. Även om man från en del håll anser att husmödrarna inte skall ha någon semester och att man inte skall ta hänsyn till dem, är det ju så, att arbetet med förberedelserna för en semester ofta åvilar husmodern, och vi vet att en splittrad semester medför att semestern blir i stort sett obefintlig för husmödrarna. Detta har vi understrekat i vår reservation, och jag tror att det är riktigt att betona det i det här sammanhanget.

Nu är det ju på det sättet att LO har tillstyrkt den föreslagna förändringen av tolfte paragrafen. Arbetsgivareföreningen och TCO har naturligtvis sin plikt likmätigt, för att inte frångå en gammal tradition att ständigt säga nej till reformer, sagt att det skulle innebära en stor fara att genomföra denna förändring. Jag tror att man bör vara på det klara med att den utredning, som ligger till grund för Arbetsgivareföreningens ställningstagande, inte omfattar andra arbetsplatser än sådana

Ändring i 12 § lagen om semester

som har mer än 25 arbetare och att den inte heller omfattar de arbetsplatser där arbetsgivaren inte tillhör Arbetsgivareföreningen. Även om denna utredning pekar hän emot att man måste säga att många arbetare förvägras semester utan egentlig grund, kan det alltså hända att den ändå inte visar på de mest markanta fallen av frångående av principen om en sammanhängande semester.

Vi har även varit på det klara med att man föregående år ifrån en del håll sade att semesterlagen är generell och att man, om man inte skulle få göra en uppdelning ens när semestern överstiger exempelvis 18 dagar, enligt semesterlagens ordalydelse skulle få lov att iakttä detta förbud även beträffande sådana arbetstagare som har längre semester än 18 dagar. Jag tror inte att den faran är så stor, men vi har ändå beaktat den i vår reservation och sagt att semestern kan uppdelas i två skilda perioder om den överstiger 18 dagar.

Den av oss föreslagna ändringen innebär inget hinder för att arbetstagarparten och arbetsgivarparten kan komma överens om att göra en uppdelning av semestern om det finns verkliga skäl för en sådan uppdelning.

Nu sägs det i detta sammanhang att arbetsgivarna, om arbetstagarna nu skulle hålla fast vid motståndet mot en uppdelning av semestern, skulle förläggva semestern till otjänlig tid, exempelvis till vintern. Ja, ärade kammarledamöter, de där argumenten känner vi igen. Och när, som vi vet, även byggnadsarbetarna förra året kunde ta sommarssemester under tre veckor, så visar det bara att möjligheterna finns, om viljan att övervinna svårigheterna verkligen är till finnandes.

Därför anser jag att utskottets uttalande om att arbetstagarna skulle få semester på otjänlig tid är överdrivet. Om arbetsgivarna vill ha arbetare under den fulla sysselsättningens tid måste de också se till att vissa krav kan tillmö-

tesgås. Det är självklart att arbetsgivarparten under alla förhållanden kommer att vara den starkaste, och vi vet att det är den som dikterar villkoren på det sätt som den önskar. Det har vi upplevt, som har stått inom produktionen.

Jag vet inte vilket beslut som första kammaren kommer till, men det kommer väl att anföras här i dag, att om exempelvis den ena kammaren går på utskottets utredningsförslag och den andra kammaren tar reservationen så faller frågan därför att kamrarna kommer till skiljaktiga beslut. Men om nu första kammaren säger nej till reservationen och andra kammaren säger ja, så anser jag — eftersom det enligt min mening är så viktigt att man inte ger sig in på utredningar som inte behövs — att man får ta detta med knusende ro. I så fall skulle jag emellertid vilja vädja till statsrådet och chefen för socialdepartementet att verkligen beakta denna fråga och komma med ett förslag själv. Jag tror att det inte behövs någon utredning för att ordna den saken.

Herr talman! Med detta tror jag att jag i stort sett har behandlat vad vi har anfört i reservationen. Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Fru NILSSON (k):

Herr talman! Med tillfredsställelse noterar jag den välvilliga skrivning som utskottet presterat i anledning av de motioner som krävt en ändring av semesterlagens paragraf 12. Ehuru utskottet icke är berett att just nu tillmötesgå motionärernas önskingar utan föreslår en utredning i ärendet, kan jag inte utläsa annat än att också utskottets förslag om utredning ger en fingervisning om nödvändigheten och nyttan av en odelad semester, vilken skall vara förlagd till sommaren.

Önskemålet om utredning — i stället för att nu fatta beslut i enlighet med

Ändring i 12 § lagen om semester

motionärernas förslag — synes mig delvis vara baserat på arbetsgivarnas motstånd mot en odelad semester. I Arbetsgivareföreningens remissyttrande framhålles bl. a.: »En sammanhängande treveckorssemester skulle sålunda medföra bortfall av ytterligare en veckas massaproduktion, representerande ett värde av inemot 40 miljoner kronor.»

Detta sätt att se på semesterförmånen anser jag vara fullkomligt orimligt, ty med en sådan bevisföring kan Arbetsgivareföreningen med samma fog säga att ytterligare indragning av semestern skulle medföra ännu högre produktionsvinster. Så är emellertid icke fallet. De flesta anser treveckorssemestern vara av sådan värde att de utvilade arbetarna vid sin återkomst till arbetet ökar sina produktiva insatser. Sådana ökade produktiva insatser är dock möjliga endast om arbetarna verkligen erhåller så pass lång sammanhängande ledighet att densamma ger möjligheter till tillräcklig vila. Den ökade arbetsintensiteten talar också mycket starkt för odelad treveckorssemester.

Det synes mig således icke vara påkallat med ytterligare utredning i ämnet. Den linje reservanternas rekommenderar torde enligt vår mening vara framkomlig och ger ju också möjligheter att vid förhandlingar mellan parterna direkt, då mycket starka skäl talar därför, åstadkomma en delning av semestern om de produktionstekniska förhållandena verkligen så påfordrar.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservanternas yrkande.

Herr CARLSSON i Bakeröd (bf):

Herr talman! Utskottsmajoriteten är ju fullt enig med motionärerna och reservanternas om att semestern i den mån detta är möjligt bör vara en sammanhängande ledighet av tre veckor. Om detta önskemål råder det således inga delade meningar, men utskottsmajorite-

ten är inte övertygad om att en sådan reform är möjlig att genomföra utan skada för produktionen. Man kan inte komma ifrån att det här i landet finns en rad företag där en sammanhängande treveckorssemester under sommaren skulle komma att betyda ganska stora svårigheter för produktionen. Hit hör exempelvis jordbruket, massaindustrien och sågverksbranschen. Om en sådan reform skulle komma att medföra att arbetarna fick sin semester förlagd till annan tid än sommarmånaderna, tror jag för min del att arbetarna skulle göra ett mycket dåligt byte. Herr Lundberg ansåg visserligen att en sådan risk inte förelåg, och jag vill visst inte överdriva denna risk men det förefaller mig nog som om vissa möjligheter i den riktningen ändå finns för närvarande.

Nu gäller att två av semesterveckorna skall vara sammanhängande och så vitt möjligt förlagda till sommarmånaderna, medan den tredje semesterveckan kan förläggas till annan tid. Emellertid synes många företag alltmer gå in för en sammanhängande treveckorssemester, och där detta kan genomföras är det givetvis att rekommendera. Under hösten 1954 har Svenska arbetsgivareföreningen företagit en undersökning som ganska tydligt visar, att allt fler företag går in för en sammanhängande treveckorssemester. I den mån denna undersökning är representativ torde ökningen från 1953 till 1954 visa ett ökat intresse från företagarnas sida för denna sak.

Nu avstyrker Svenska arbetsgivareföreningen en lagändring i den riktning motionärerna önskar, och detsamma gör TCO. Det torde väl också få anses vara riktigt då Arbetsgivareföreningen framhåller, att förhandlingar om delning av semestern knappast skulle komma att föras med arbetarnas organisationer utan mera direkt med de enskilda arbetarna och att detta säkerligen skulle komma att medföra en del svårigheter.

Utskottet har för sin del inte ansett

sig vilja taga en bestämd ställning till motionärernas yrkande men anser frågan vara så viktig ur såväl de berörda parternas som samhällets synpunkt, att den bör bli föremål för en utredning. Utskottet hemställer därför att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville begära att en allsidig utredning av frågan verkställdes och att förslag eventuellt framlägges för riksdagen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! När herr Carlsson i Bakeröd säger att utskottet är enigt om betydelsen av en sammanhängande semester, är jag medveten om att det är mycket svårt att fränkänna detta sitt värde. Han säger sig emellertid inte vara övertygad om att reformen kan genomföras utan skada för industrien, jordbruket m. m. Herr Carlsson i Bakeröd vet väl ändå att det beträffande jordbruket nu förhåller sig så, att man tack vare skördetröskorna så att säga har förlängt den period som ligger mellan höskörden och sädesskörden, ty om man skall använda skördetröskorna måste man ju skörda senare på hösten än förut. När nu lantarbetet i stort sett gjorts till ett säsongarbete, tror jag att jordbruket bör vara angeläget att inte ytterligare försvåra möjligheterna till rekrytering genom att giva lantarbetarna en undantagsställning.

De synpunkter som framförts här i olika sammanhang om hänsyn till industrien m. m. känner vi också igen, ty det finns väl ingen social reform i detta land på industriens område som genomförts utan att industrifolket har talat om att den varit en olycka. Men det har visat sig, att införandet av åtta timmars arbetsdag och andra reformer ytterst varit till gagn för produktionen lika väl som för de människor som arbetar inom produktionen.

3 — Andra kammarens protokoll 1955. Nr 13

Ändring i 12 § lagen om semester

Herr CARLSSON i Bakeröd (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Lundberg, att det är alldeles tydligt att det är ett mycket stort intresse för jordbruket att också jordbrukets arbetare får en semester jämförbar med den som andra grupper av arbetare har. Vad nu skördetröskornas betydelse angår är det i viss mån riktigt, som herr Lundberg säger, att de har medfört att jordbruket numera kan ge sina arbetare två veckors sammanhängande semester mellan de olika skördarnas mönad. Detta var inte möjligt tidigare. Men att skördetröskorna skulle ge utrymme för ytterligare en veckas semester tror jag inte.

Herr AHLBERG (h):

Herr talman! Jag vill i likhet med herr Carlsson i Bakeröd börja med att konstatera vad vi är överens om inom andra lagutskottet. Vi är överens om att för flertalet människor är en sammanhängande semester den bästa formen för rekreation. För dem som har råd och tillfälle att förlägga en vecka av sin semester till fjällen kan delad semester vara en bättre form, men sådana möjligheter står inte den stora massan av arbetstagare till buds. Därför är tre veckors sammanhängande semesterledighet ett önskemål. Vi är också överens om att denna semester förlagd till sommaren ger bättre rekreation än om den är förlagd till annan del av året.

I semesterlagen ges arbetsgivaren dels rätt att förlägga semestern till den del av året som han anser med hänsyn till driften önskvärd, dels rätt att ensidigt bestämma en uppdelning av semestern, varvid den del som överskjuter två veckor kan förläggas utan samband med semestern i övrigt. Det är detta som herr Lundberg med berömvärd envishet och god argumentationsförmåga har fört fram till riksdagen sedan ett par

Ändring i 12 § lagen om semester

år tillbaka. När så motionen härom kom i år, ställdes utskottet inför valet mellan att som tidigare avstyrka motionen eller göra något som kunde vara i vart fall en akt av hänsyn och ett instämmande i motionens syfte. Man föredrog detta senare. Jag har sålunda medverkat till andra lagutskottets beslut om en utredning, men inte därför att jag är övertygad om att motionen hade bort bifallas utan därför att man en gång bör få det sakliga underlag, som erfordras för att bedöma genomförbarheten av denna lagändring.

Vi kan för närvarande endast stödja oss på en utredning, som återspeglar dagens läge, nämligen den som Svenska arbetsgivareföreningen har presterat. Av den utredningen framgår, tycker jag, för det första att arbetsgivarna verkligen har gjort allvar av sin ofta uttalade önskan att i så stor utsträckning som möjligt göra semestrarna sammanhängande och för det andra att utvecklingen till synes går i rätt riktning. Herr Lundberg underkänner nu denna utredning av det skälet, att den är begränsad till företag med minst 25 arbetstagare. Men själv har ju herr Lundberg inte presterat något som helst material till belysning av att lagen är otillfredsställande. Han har bara pekat på lagens ordalydelse, som han anser olämplig. Följaktligen måste, menar han, effekten av lagen vara olämplig. Men i vilken mån något borde justeras är oss obekant i dag. Jag tycker det skulle vara en tillgång för riksdagen och även för motionären att få närmare kännedom om de förhållanden som han kritiserar.

Jag vill ehuru utskottsutlåtandet ger en del uppgifter ur Arbetsgivareföreningens utredning lämna ett par siffror till, så att de kommer till protokollet. Antalet arbetare som var anställda vid företag, där alla arbetstagare hade sammanhängande semester, utgjorde 33,1 procent år 1953 och steg nästa år till 35,4 procent. Antalet an-

ställda vid företag, där flertalet hade sammanhängande semester, var 44,1 procent 1953 och 45,1 procent året därpå. Antalet arbetstagare vid företag, där semestern var delad för alla, var 13,0 procent år 1953 och sjönk till 10,1 procent 1954.

Vi har nu haft tre veckors semester tillämplad i detta land bara ett par år. Vi har såvitt jag förstår haft ganska gynnsamma erfarenheter av de regler, som de sakkunniga och de organisationer som hade tillfälle att yttra sig, stannade för som lämpliga. Jag har följaktligen den uppfattningen, herr talman, att det rådrum som erfordras för att verkställa en utredning inte har några större olägenheter med sig.

Herr Lundberg har här talat om att TCO för sin del avstyrkt denna motion. Jag kan inte förbigå det yttrandet. Motiveringen för TCO:s avstyrkande är nämligen en hänvisning till att arbetsgivaren ensidigt äger bestämma semesterns förläggning. Om man nu hindrar arbetsgivaren från att dela upp semestern och tvingar fram denna sammanhängande semester mot hans vilja, så löper man risken att arbetsgivaren gör bruk av den möjlighet han har att förlägga semestern till en otjänlig tid av året, tjänlig med hänsyn till produktionsförhållanden och driftstekniska förhållanden o. s. v. men otjänlig med hänsyn till arbetstagarens intresse att få sin ledighet under den varma årstiden. Åt detta rynkar herr Lundberg överraskande nog på näsan och säger att arbetsgivarna inte är sådana i detta land. Nej, jag skall inte säga att de är det, men då skall man inte i annat sammanhang säga att arbetsgivarna inte försökt ordna semesterledigheten på riktigt sätt utan alltid motsatt sig reformer som varit till arbetstagarnas bästa.

När herr Lundberg nu gör gällande att allting är klart, att det inte behövs någon utredning, att det inte är något behov av analys av konsekvenserna

Ändring i 12 § lagen om semester

av bifall till motionen, så tycker jag att han tar för lätt på dessa uppgifter. Jag skall till herr Lundberg ställa en fråga, som jag hoppas få svar på. Antag att vid ett företag 90 procent av arbetstagarna är överens med arbetsgivaren om att semestern bör delas upp med hänsyn till driftförhållanden och annat som ligger bakom. Det har hittills varit möjligt för arbetsgivarna att även utan medgivande från arbetstagarna företa en uppdelning. Men nu har man genomfört denna lagändring, där förutsättningen för att man skall kunna dela upp semestern är, att de som skall åtnjuta den är med på en uppdelning. Nu är 90 procent med men icke 10 procent, och dessa 10 procent intar en nyckelställning i produktionen. Vi kan säga att det är maskinförarna vid ett pappersbruk, vävlagarna i en textilindustri eller förmännen vid ett industriföretag. Jag frågar då: Är det meningen att dessa 90 procent, som med arbetsgivaren varit överens om lämplig uppdelning av semestern, skall finna sig i att detta beslut ändras och att man alltså skall ha sammanhängande semester på grund av att en tiondel av arbetarstyrkan har haft den uppfattningen? Vem skall avgöra detta? Är det den enskilde anställde, är det de anställdas organisationer, och är det i så fall en, två eller tre organisationer när flera organisationer är företrädade på området? Vem skall träffa avgörandet? Vet man hur detta skall tillämpas, och vad blir då konsekvenserna i det här konstruerade fallet?

Ehuru jag — det har jag framhållit tidigare — inte alls är övertygad om att en förändring är sakligt motiverad och erforderlig, har jag ändå velat understryka det förslag om utredning, som framförts under utskottsbehandlingen, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Till herr Carlsson i Ba-

keröd skulle jag vilja säga, att den nuvarande utformningen icke lägger hinder i vägen för att arbetsgivar- och arbetstagarparterna kan komma överens om en uppdelning av semestern, och om man går på den reservation som här föreligger finns det inte heller något hinder därför.

Till herr Ahlberg vill jag säga, att nog har han konstruerat en hel del under det anförande han här har hållit, och jag förstår mer än väl att herr Ahlberg är i samvetsnöd därför att högermannen Ahlberg och låt mig säga arbetstagarföreträdaren Ahlberg här står emot varandra. Att högermannen segrar är väl ganska givet när det gäller att säga nej till en social reform.

Men när man talar om arbetsgivaren såsom varande en sådan utomordentlig part på arbetsmarknaden, så vill jag fråga herr Ahlberg: Är arbetstagarpartens handlande hittills sådant att det finns anledning att anse att den skulle vara mindervärdig som part på arbetsmarknaden? Det är det som herr Ahlberg velat ge uttryck åt.

Sedan säger han att han kunde vara med om utskottsutlåtandet därför att det skulle vara en akt av hänsyn men att det i praktiken skulle vara ett avslag. Ja, jag förstår mer än väl att herr Ahlberg lägger in den betydelsen i det hela. Men när man talar om att man skulle framlägga bevis, vill jag bara erinra om att herr Ahlberg varit med om att skriva under utskottsutlåtandet där det sägs: »Av utredningen framgår emellertid också att semestern i betydande antal fall uppdelats på grund av arbetsgivarens ensidiga bestämmande.» Det har herr Ahlberg varit med om att skriva under, och jag vill bara anföra detta om han vill ha bevis.

Det är väl ändå på det sättet, att även semesterns förläggning i regel är avtalsbunden, och jag tror att herr Ahlberg bör se på de avtal som slutits mellan LO och Arbetsgivareföreningen, att man har sökt klara det på den vägen.

Ändring i 12 § lagen om semester

Sedan har det här talats om faran för olämplig förläggning av semestern. Ja, herr Ahlberg, nog kan man föra fram sådana där synpunkter om textilsvårigheter och alla andra svårigheter. Men om herr Ahlberg studerar den utredning, som Arbetsgivareföreningen presterar, så visar det sig i fråga om textilindustrin, där han talade om svårigheter, att man i praktiken har genomfört att tre veckors sammanhängande semester kan förverkligas. Jag tror att här är det de obofärdigas förhinder. Jag vill naturligtvis inte till vännen Ahlberg säga, att han skall överge sin borgerliga uppfattning i fråga om att säga nej — han har naturligtvis rätt till det — men även de som har en annan uppfattning har rätt att försöka få utvecklingen att visa mera social hänsyn till människorna inom produktionen.

Herr AHLBERG (h):

Herr talman! Jag undrar om det är nödvändigt att tala om en personlighetsklyvning här. Jag har fört den talar som jag anser mig ha rätt och skyldighet att föra som representant för en stor grupp arbetstagarparten, nämligen tjänstemännen, och ingen lär väl misstänka TCO för att vara en arbetsgivarorganisation. Man kan ha en mening som sammanfaller med åsikten inom det parti man tillhör, och det är inget ont i det, men det är oväsentligt i detta sammanhang. En del av det som herr Lundberg yttrade kan rubriceras på samma sätt, men giv mig i stället ett svar på den fråga jag har ställt! Antag att lagen fått den ändrade lydelse som motionärerna här föreslår — jag är tvingad, herr talman, att ta upp denna fråga en gång till — och det inträffar att 90 procent av arbetstagarparten är överens med arbetsgivarna om att semestern skall delas men 10 procent eller mindre är emot detta och vill ha sammanhängande semester och denna minoritet utgöres av nyckelmän av den beskaffen-

het jag antytt! Jag behöver inte ta textilindustrin, vi kan ta maskinföraren vid massaindustrien eller förmän vid olika företag eller vilken annan grupp i nyckelställning som helst. Då är min fråga: Hur skall lagen tillämpas? Är det organisationerna som skall avgöra, om en överenskommelse skall träffas, eller är det individerna? Om det är organisationerna är det då varje organisation för sig eller förutsättes det enighet mellan samtliga organisationer som företräder de anställda vid företaget? Är det klart hur lagen skall tolkas? Jag säger att det inte är det.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag tror att herr Ahlberg inte minst med hänsyn till den diskussion vi för någon tid sedan hade i fråga om hamnarbetarkonflikten är medveten om att där arbetstagarparten och arbetsgivarparten har slutit ett avtal, som innehåller vissa regler, så anser man från olika håll att ett sådant avtal skall hållas och att det också är rättsligt bindande.

Sedan är det klart, att herr Ahlberg kan tala om de människor som står utanför organisationerna. Men skall vi diskutera dem och börja gå in på enskilda fall, så tror jag, att man hamnar in absurdum. Jag räknar här med de två parter, som vi i allmänhet räknar med på arbetsmarknaden, nämligen arbetsgivarparten och arbetstagarparten. Därvidlag måste jag säga, att varken LO eller dess fackförbund har lagt i dagen någonting som talar för att de inte visat ansvar för svensk industri. Emellertid måste man här också komma ihåg, att det här är fråga om en skyddslag, där det gäller att se till att hindra en för hastig förslitning av människorna.

Herr AHLBERG (h):

Herr talman! Jag har den största aktning för Landsorganisationens och fackförbundens vilja att hålla ingångna av-

tal, men det är inte det vi talar om. Emellertid är det i vårt land inte bara en arbetstagarorganisation, som kan träffa uppgörelse i en sådan här fråga vid ett företag. Regelmässigt har vi åtminstone tre, och då räcker det inte med att de under LO sorterande fackorganisationerna är överens med arbetsgivaren om en viss fördelning av semestern, utan det måste väl — trots att man inte har klart för sig, hur lagen skall se ut, då det inte finns någon utredning om detta — förutsättas att de tre organisationer, som representerar arbetstagarna, är överens. Är en av de tre inte ense med de andra utan vill säga nej, kan en uppgörelse inte komma till stånd efter den lagändring, som nu är föreslagen. Det är av sådana skäl som jag har ansett, att åtminstone en utredning bör förebringas, innan riksdagen tar ställning till frågan.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag måste till herr Ahlberg säga, att jag undrar, om inte en lagändring sådan som den här föreslagna skulle kunna ge TCO råg i ryggen, vilket organisationen skulle behöva i detta sammanhang. TCO och Arbetsgivareföreningen synes ha alltför många hänsyn att visa varandra. Det är väl på det sättet att TCO:s medlemmar kan hända mer än LO:s anser sig vara tvungna att mot företagen visa en solidaritet, som de kanske innerst inne inte känner.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lundberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller

Ändring i 12 § lagen om semester

andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Lundberg begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 99 ja och 69 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 18

Föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 11, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar,

nr 12, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 13, angående departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom och

nr 14, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård jämte i ämnet väckta motioner.

Kammaren lade memorialet till handlingarna och biföll vad utskottet i utlåtandena hemställt.

Lappfogdarna m. fl.: Avlöningar

§ 19

Anslag till lappfogdarna m. fl.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 15, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till lappfogdarna m. fl. jämte i ämnet väckt motion.

*Punkten 1***Lappfogdarna m. fl.: Avlöningar**

I årets statsverksproposition (nionde huvudtiteln, p. 216 och 217, s. 403—406) hade Kungl. Maj:tt hemställt, att riksdagen måtte dels fastställa ändrad avlöningsstat för lappfogdarna m. fl., dels till Lappfogdarna m. fl.: Avlöningar och Omkostnader anvisa förslagsanslag av respektive 368 600 och 145 900 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 124, av herr *Jacobson* i Vilhelmina, vari yrkats att riksdagen måtte besluta att en befattning som lappfogdeassistent på arvodesstat skulle inrättas å lappfogdekontoret i Västerbottens län.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 124,

a) fastställa i punkten intagen avlöningsstat för lappfogdarna m. fl., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

b) till Lappfogdarna m. fl.: Avlöningar å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 368 600 kronor.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Uno Olofsson* och *Jacobson* i Vilhelmina.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr *JACOBSON* i Vilhelmina (s):

Herr talman! Jag har tagit mig friheten att väcka en motion i denna fråga. Det gäller här en assistent åt lappfogden i Västerbottens län. Förhållandet är nämligen det, att det bland lappbefolkningen i Västerbottens lappmark för närvarande råder en oerhört stark oro med anledning av de pågående sjöregleringarna inom dessa områden. Lapparna har den uppfattningen, att betydande arealer renbetesmark kommer att gå förlorade genom överdämning och nedisning på senhösten, då fuktighet från de uppdämda sjöarna kommer att tränga ut på de omgivande markerna. Dessutom kommer de gamla renvägarerna att bli förstörda, isarna kommer icke att bära vid höstflyttningarna, och på en del ställen, där förr var land, kommer nu att bli vatten. Sådana är förhållandena där uppe.

För att ge en föreställning om vilka ingripande förändringar det här gäller vill jag nämna några av de företag, som dels är utförda och dels nu är aktuella i Västerbottens län: Ormsjön och Borgasjön i Dorotea socken, Vojmsjön, Stor-Ransaren, Kultsjön, Malgomaj, Volgsjön och Fettjaur i Vilhelmina socken, Storuman och Umsjön i Stensele socken, Gardiken och Nedre Björkvattnet i Tärna socken samt Stor-Juktan i Sorsele socken. Närmast att komma i fråga till reglering efter här nämnda vatten torde bli Abelvattnet, Arevattnet och Ropen samt Överuman i Tärna socken och eventuellt Tärnasjön och Storvindeln i Sorsele socken.

Alla dessa sjöar, möjligen på ett par undantag när, ligger inom renbetesområdena. Innan dessa sjöar blir uppdämda, måste planer vara uppgjorda för den omläggning av renskötseln, som blir absolut nödvändig.

Bland lapparna hyser man en önskan att all möjlig hjälp skall lämnas dem till skydd mot uppkommande skador och till planering för framtiden, så att renskötseln icke lider större skada än

nödvändigt är. Det ligger närmast till hands att begära att lappväsendet, d. v. s. lappfogdarna och lappadministrationen i övrigt, här skall göra en insats, inte bara i samverkan och samråd med sjöregleringsföretagen och med vattendomstolarna utan även med representanter för lapparna. Detta sistnämnda samråd förutsätter att lappfogdarna har möjlighet att göra alla erforderliga utredningar inom de berörda bygderna och att komma i personlig kontakt med lapparna i deras byar.

Lappfogden i Västerbottens län har under fjolåret hos länsstyrelsen anmält, att han anser sig förhindrad att i önskvärd omfattning ägna sig åt den betydelsefulla uppgift jag här nämnt. Han är i alltför hög grad bunden av kontorsarbeten, emedan han på lappfogdekontoret saknar tillräckligt kvalificerad hjälp. Han anser sig därför vara i behov av en assistent men har förklarat sig vara nöjd, om han i första hand i ersättning för nuvarande kanslibiträde kunde erhålla en kansliskrivare. Länsstyrelsen har understött lappfogden genom framställning i ärendet till Kungl. Maj:t, men enligt statsverkspropositionen, nionde huvudtiteln, har statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet äskat anslag för anställande under nästa budgetår av en assistent — inte åt lappfogden i Västerbottens län utan åt lappfogden i Jämtlands län. Däremot har statsrådet icke ens ansett sig kunna förorda att en kanslibiträdestjänst å lappfogdekontoret i Västerbottens län omändras till kansliskrivartjänst.

Jag har inga närmare uppgifter till ledning för en jämförelse av arbetsbördan för lappfogdarna i Jämtlands och Västerbottens län och skall inte här ta upp någon polemik mot förslaget till utökad organisation i Jämtlands län. Jag har emellertid inhämtat att i samband med att framställning gjordes år 1946 från länsstyrelsen i Jämtlands län om anställandet av en lappfogde-

Lappfogdarna m. fl.: Avlöningar

assistent i länet, verkställdes en utredning om lappfogdarnas kontorsorganisation av framlidne generaldirektören Lennart Berglöf. I ett den 5 mars 1947 avgivet yttrande i ärendet anförde statskontoret bl. a.: »Statskontoret ifrågasätter emellertid, om icke i detta sammanhang jämväl bör övervägas att inrätta en heltidstjänst såsom lappfogdeassistent vid envar av länsstyrelserna i Jämtlands och Västerbottens län.»

Vid denna utredning synes sålunda ha framkommit sådana förhållanden om lappfogdens i Västerbottens län arbetsbörda, att statskontoret fann det skäligt att där anställdes en assistent. Sedan dess har, enligt vad lappfogden uppger, arbetet på grund av bl. a. de sjöregleringar jag här nämnt om i mycket hög grad ökat.

Jag vill också påpeka att statens lönenämnd, såsom också framgår av statsverkspropositionen, förklarat sig icke ha något att erinra mot den föreslagna lönegradsplaceringen av ifrågavarande biträdestjänst på lappfogdekontoret.

När min motion remitterades till länsstyrelsen i Västerbottens län, var det kanske inte så underligt att länsstyrelsen gick på bifall till densamma. Märkligare är att inom statskontoret avgivits en reservation till förmån för en omläggning av tjänsteförhållandena på lappfogdekontoret.

Herr talman! Jag skall inte orda vidare i denna fråga. Jag har inte i utskottet lyckats vinna majoritet för bifall till motionen. Där har man varit så rädd för att gå emot Kungl. Maj:t, även om man erkänt att det funnits fullgoda skäl för ett bifall. Men jag ber ändå att här få yrka bifall till motionen nr 124 i denna kammare.

Herr LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort. Herr Jacobson i Villhelmina har här argumenterat för sin motion, medan utskottet stannat för Kungl. Maj:ts förslag under denna punkt. Det vore väl gan-

Interpellation ang. omläggning av familjebostadsbidragen till egnahemsägare

ska egendomligt om utskottet emot Kungl. Maj:t och länsstyrelsen i Västerbottens län skulle rusa åstad och bifalla en sådan här motion. Jag har ingen möjlighet att här på stående fot kontrollera herr Jacobsons i Vilhelmina jämförelse mellan arbetsbördan för lappfogdarna i Västerbottens och Jämtlands län, men herr Jacobson i Vilhelmina måste komma ihåg, att lappfogdens i Jämtlands län tjänsteområde börjar ett gott stycke nere i Dalarna och sträcker sig ända till översta hörnet av Frostviken; det betyder ett avstånd som från Söderhamn till Skellefteå. Lappbyarna där ligger insprängda med stora avstånd sinsemellan, vilket väl är ett av skälen till att lappfogden i Jämtlands län fått denna hjälp. Jag skall inte uppehålla mig längre vid detta förhållande, men jag vill dock göra kammaren uppmärksam på att för dessa 10 000 lappar har vi två lappfogdar i Norrbottens län, en i Västerbottens län och en i Jämtlands län med var sin biträdande personaluppsättning. Hur skulle det gå om vi skulle bygga ut en så lång rad »daddor» för varje 10 000-tal personer i detta land? Jag är alldeles övertygad om att vi lugnt kan avvakta den dag, då Kungl. Maj:t kommer med vidare förslag i ärendet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s):

Herr talman! Det är kanske inte så underligt att inte herr Lindström känner till dessa förhållanden, men nog blev jag förvånad när han talade om att arbetsbördan för lappfogden i Jämtlands län skulle vara så stor på grund av de stora avstånden där. Har inte herr Lindström reda på att Västerbottens län som lappfogdedistrikt är betydligt större i omkrets än Jämtlands län?

Herr LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vet nog att Väster-

bottens län är det till yttinnehållet större, men avståndet mellan de yttersta spetsarna på de områden där dessa nomadiserande människor bor är mindre i Västerbottens än i Jämtlands län.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 20

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtan- den nr 16, med anledning av väckta motioner angående uppförande av en fiskodlingsanstalt i Tornedalen.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 21

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag får meddela, att kammarens arbetsplenium onsdagen den 20 april kommer att börja kl. 10 f. m.

§ 22

Interpellation ang. omläggning av familjebostadsbidragen till egnahemsägare

Ordet lämnades på begäran till

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp), som anförde:

Herr talman! Kommunerna har under senare år fått ständigt vidgade arbetsuppgifter med anledning av den statliga bostadspolitiken. Inte minst har den ökade omfattningen av de bostads-sociala åtgärderna inverkat på kommunernas arbetsbelastning. Detta är i och för sig naturligt, alldenstund kommunerna ligger närmast till att handhava de lokala arbetsuppgifterna. Den decentralisering som ägt rum på detta om-

Interpellation ang. omläggning av familjebostadsbidragen till egnahemsägare

råde är också ur många synpunkter välbetänkt.

Det arbete, som måste utföras av förmedlingsorganen, som i regel är drättselkammare eller kommunalnämnd, har emellertid ökat i hög grad. Detta är oundvikligt, men det bör ligga i allas intresse att underlätta för kommunerna bl. a. genom att det expeditionsarbete, som bostadsstödet för med sig, förenklas i görligaste mån.

Enligt en artikel införd för en tid sedan i en tidskrift (Sunt Förnuft nr 3) synes detta inte vara fallet, åtminstone inte beträffande utbetalningen av familjebostadsbidrag till egnahemsägare. Den redogörelse för utbetalningsförfarandet, som lämnas i artikeln, lär enligt uppgifter från förmedlingsorgan vara i stort sett riktig.

Under förutsättning att familjebostadsbidraget är tillräckligt stort förefaller sålunda utbetalningen komma att försiggå i bl. a. följande moment:

1) Från bostadsstyrelsen erhåller förmedlingsorganet ett meddelande angående lånekostnaden för egnahemslånet.

2) Det belopp som skall utgå i familjebostadsbidrag insättes av bostadsstyrelsen på förmedlingsorganets postgirokonto i klump med övriga bidrag till familjer i samma kommun.

3) Förmedlingsorganet skickar till bostadsstyrelsens postgirokonto den del av bidraget, som enligt det i punkt 1 omnämnda meddelandet åtgår för att betala ränta och amortering på egnahemslånet.

4) Från återstoden av bidraget utbetalar förmedlingsorganet till vederbörande bank kostnaden för ränta på botenlånet på bidragstagarens egnahem.

5) Kommunen tillgodoräknar sig kostnaden för tomträtt, i de fall sådan tillämpas.

6) Överskjutande medel insändes till bostadsstyrelsen för att utgöra extra amortering på egnahemslånet. Sådan amortering får emellertid endast ske i jämna tiotal kronor.

7) Det ojämna belopp som återstår utbetalas till vederbörande bidragstagare.

Förmodligen är detta system enkelt och arbetsbesparande, sett ur bostadsstyrelsens synpunkt. Men de kommunala organen torde ha en annan uppfattning. Självklart bör man vid utformningen av dylika system inte taga hänsyn endast till det arbete som faller på det centrala organet, de arbetsuppgifter som kommer att åligga de kommunala organen måste också komma med i bilden. Förenklingar för bostadsstyrelsen, som gör det dubbelt krångligt för kommunerna, är föga rationella.

Med hänvisning till det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet rikta följande fråga:

Vill herr statsrådet medverka till en omläggning av systemet för utbetalning av familjebostadsbidrag till egnahemsägare i syfte att åstadkomma ett enklare förfarande?

Denna anhållan bordlades.

§ 23

Fröken WETTERSTRÖM (h) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av det ärende, som avses i Kungl. Maj:ts proposition nr 177, med förslag till lag om socialhjälp, m. m., hemställer jag, att kammaren måtte medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av nämnda kungl. proposition utsträcker till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från det propositionen kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölls.

§ 24

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkanden: nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

om ändrad lydelse av 4 § 10 mom. förordningen den 23 oktober 1908 (nr 128) angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter,

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 12 maj 1950 (nr 164) angående rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämningsstulor och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 19 februari 1954 (nr 71) om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för belopp, som tillförts vissa för prisreglering bildade stiftelser, m. m. samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 17, med anledning av väckta motioner om kapitalinvestering i fonden för låneunderstöd till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.

§ 25

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 173, till Konungen med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

§ 26

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 178, angående vissa tjänster vid kommunikationsverken och

nr 180, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 27

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion nr 614, av herr *Nilsson* i Göteborg *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 172, med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648).

Denna motion bordlades.

§ 28

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till andra kammaren.

För resa i utlandet anhåller jag om ledighet från riksdagsarbetet från den 22 april t. o. m. den 10 maj 1955.

Stockholm den 15 april 1955

Sture Henriksson

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 29

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.31.

In fidem

Gunnar Britth